

Älykäs tulevaisuus

Satakunnan yhteisökeskuksen julkaisuja 2/2018

Satakunnan yhteisökeskus

Älykäs tulevaisuus

ISSN 2490-0346 (painettu)

Satakunnan yhteisökeskuksen julkaisuja 2/2018

© Satakunnan yhteisökeskus ja kirjoittajat

JULKAISIJA

Satakunnan yhteisökeskus

Otavankatu 5

28100 PORI

puh. 044 740 9922

toimisto@yhteisokeskus.fi

www.yhteisokeskus.fi

Julkaisu on saatavilla sähköisenä: www.yhteisokeskus.fi/julkaisu

Ulkoasu ja taitto: Paula Numminen

Painopaikka: Plusprint, Ulvila

Joulukuu 2018

LUKIJALLE

Tämän vuoden 2018 toisen julkaisun teemaksi olemme valinneet älykkään tulevaisuuden. Satakunnan yhteisökeskuksen rooli maakunnallisena järjestöjen ja muiden toimijoiden välisen yhteistyön rakentajana tarjoaa merkittävän näköalapaikan, josta käsin olemme tässä julkaisussa vastaamassa kysymykseen ”Mitä tulisi tehdä?”. Näkemyksemme älykkästä tulevaisuuden rakentamisesta tiivistyy kolmen teeman alle: Tiedolla johtaminen, yhteistyö ja teknologian hyödyntäminen.

Tiedolla johtaminen tarkoittaa meille monipuolista kokonaisuutta, jossa tutkimustieto ja kokemustieto täydentävät toisiaan. Haasteena ei mielestämme ole niinkään tiedon puute, vaan sen hyödyntäminen. Pyrimme edistämään toimintatapoja, joissa ihminen on keskiössä, tieto ohjaa ja eri organisaatioiden työnjako hoidetaan koordinoitusti. Ymmärrämme samalla sen, että tiedolla johtamisen prosessien käynnistäminen haastaa, koska se altistaa organisaatiot ja niissä toimivat ihmiset muutoksille.

Yhteistyö eri toimijoiden välillä on kehittynyt merkittävästi Satakunnan maakuntauudistuksen yhteydessä. Alueella on aitoa tahtoa yhteensovittaa eri sektoreiden toimintaa ja hakea hyvinvoinnin edistämisen malleja yhdessä. Sidosryhmäyhteistyön rakentaminen osana maakuntauudistusta on vaikuttanut myös sidosryhmien keskinäisen yhteistyön tiivistymiseen.

Tulevaisuustutkija Ilkka Halava linjaa tämän julkaisun artikkelissaan niitä asioita, joihin järjestöjen tulisi panostaa tulevaisuudessa. Kyseessä on toisaalta paluu juurille – ihmisten kohtaamiseen ja inhimillisyyteen, toisaalta olemme pakotettuja miettimään, kuinka teknologia voi auttaa meitä rakentamaan yhteisöllisyyttä ja auttamista uusin tavoin. Ilkan lisäksi tämän julkaisun artikkelien kirjoittamiseen ovat osallistuneet Satakunnan yhteisökeskuksen ja Porin me-talon asiantuntijat sekä maakuntavalmistelun Sidosryhmät – työryhmän jäseniä. Esitämme lämpimät kiitoksemme kaikille tämän julkaisun kirjoittamiseen osallistuneille kumppaneille.

Porissa 30.11.2018

Milja Karjalainen, toiminnanjohtaja, Aulis Laaksonen, puheenjohtaja
Satakunnan yhteisökeskus, Porin me-talo

SISÄLLYS

Ilkka Halava

ÄLYKKÄÄMPI YMPÄRISTÖ, VIISAAMPI TYÖ,
TERVEEMPI IHMINEN 5

Sanna Paala & Ulla Jäntti

RAPORTTI PORILAISTEN NUORTEN
HAASTATTELUISTA 15

Milja Karjalainen, Jari Suvila, Markku Kivinen,

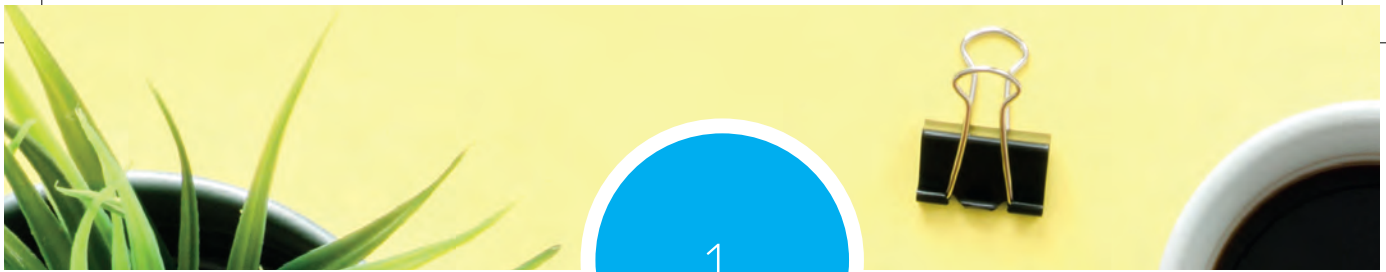
Tiina Savola & Riitta Hanka

MAAKUNTA TARVITSEE SIDOSRYHMIÄÄN 49

Älykkäämpi
ympäristö,
viisaampi työ,
terveempi
ihminen

Ilkka Halava

ÄLYKKÄÄMPI YMPÄRISTÖ, VIISAAMPI TYÖ, TERVEEMPI IHMINEN

Moni on huolissaan työn tulevaisuudesta, ehkä ennen muuta oman työnsä jatkuvuudesta. Samaan aikaan tuotteiden ja palvelujen käyttäjinä iloitsemme helppokäyttöisyyden, itseohjautuvuuden, kohdistuksen ja räätälöintimahdollisuuksien lisääntymisestä. Muutoksen uhka ja sujuvuus ovat saman kolikon kääntöpuolet. Kuulemme tuoreita uutisia ruokakaupasta, jossa ei ole henkilöstöä, kassapalveluita eikä edes itsepalvelukassaa. Elintarvikkeet poimitaan hyllyiltä ja luottokortin tai mobiilitilin laskutus tapahtuu automaattisesti. Sensori- ja tekoälyohjattu palvelu on monen mielestä mahtavaa. Ei, jos tekee työtä kaupan kassalla eikä muutos tunnu mahdollisuudelta.

Digitalisaatiomurros eli tuotantotapojen muutosjakso johdattaa yhteiskuntia kehittämään eri sektoreiden järjestelmiä seuraavaan, parempaan versioon. Lineaarinen kehitys vaihtuu epäjatkuvuuskohtien ketjuna nopeiden muutosten kauteen. Siinä moni teknologia kasvaa eksponentiaalisesti ja useiden vuosikymmenten perustystä kertyy ihmiskunnan kyvykkyyksiä, joiden suuria mahdollisuuksia on vaikea hahmottaa. Nopeiden muutosten kaudella yritykset alkavat tehdä asioita, joihin aiemmin tarvittiin valtiota, ja ihmiset alkavat tehdä asioita, joihin aiemmin tarvittiin yrityksiä. Samoin järjestötoiminta kohtaa useita merkittäviä haasteita jo seuraavan kymmenen vuoden jaksolla. Suurempaan rooliin tottunut kuluttajakansalainen ei ehkä kaipaa vapaaehtoistoimintansa taustaorganisaatioksi yhdistystä tai järjestöä, ainakaan nyky-muotoisena.

Klaus Helkama on ansiokkaasti koostanut viime vuosikymmenien suomalaisia arvotutkimuksia ja toteaa kansakuntaa määritteleviksi arvoiksi universalismin ja yhdenmukaisuuden. Jälkimmäinen meitä profiloiva arvo näkyy esimerkiksi kuntien ja eri toimialojen toimijoiden huomattavana samankaltaisuutena, ensimmäinen muun muassa tavastamme rakentaa hyvinvointi-

valtion järjestelmiä. Yhdenmukaisuus juontuu muita Euroopan maita myöhemmästä kaupungistumisesta, ja se yhdistää meitä entisen rautaesiripun takaisiin maihin. Murrosaika haastaa yhdenmukaisuutta ja korostaa ihmisen monimuotoisuutta. Yhdenmukainen, toisteinen ja rutiininomainen työ siirtyy tässä murroksessa varmuudella koneille. Ihminen juhlii monimuotoisuuttaan jälkiteollisessa artistiyhteiskunnassa. Miten valmiita olemme rakentamaan yhteisöjä ihmisten huikeaan erilaisuuteen perustuvalla aikakaudella, kun olemme tottuneet toimimaan syvän yhdenmukaisuuden vallitessa?

Arvon tuottamisen tavat ovat tässä murroksessa muuttumassa. Arvon tuottaminen on se kokonaisprosessi, jonka päälle työ ja työpaikat syntyvät. Samoin kuin sähkö ei tule pistorasiasta vaan voimalasta, myös työ syntyy arvon tuottamismallin ansiosta ja se syntyy vain suhteessa tähän malliin. Elintarvikkeita hankkiessamme kassapalvelut ovat turhia, sillä ne eivät tuota arvoa sen paremmin ruoan valinnassa kuin sen valmistamisessakaan. Kassan tehtävä on ollut perinteinen valvontatehtävä: varmistetaan, että valitut tuotteet maksetaan ennen poistumista. Useat valvontatehtävät automatisoituvat. Kun marketin kassatyöt poistuvat, niin hyllyjen välissä työskentelee ennen pitkää terveyskulinaristi, joka neuvoa terveellisten ja maukkaiden aterioiden rakentajaa. Jos nyt sensoreiden, tekoälyn ja paikkatiedon kaudella rakennettaisiin kaupunkiympäristöön pysäköintijärjestelmä, se olisi hyvin erilainen nykyisiin verrattuna. Jokainen parkkiruutu varustettaisiin sensoreilla, kameralla ja rekisteritunnistuksella. Kuukausittainen pysäköintilasku veloitettaisiin ehkäpä automaattisesti tililtä eikä pysäköinnin valvoja tarvittaisi.

Tämä on kuitenkin vasta alkua. Yksin tekoälyn tuoma tuottavuusloikka on monilla aloilla niin merkittävä, että kilpajuoksu uusiin sovelluksiin on käynnistynyt joka puolella maapalloa. Tekoälykehityksen taustalla olevat syväoppiminen ja neuroverkot ovat pohjimmiltaan ohjelmallinen tapa imitoida ihmisen aivojen toimintaa. Kun vuonna 2020 noin 100 miljardia laitetta on kytkeytyneenä verkkoon ja ympäristössämme on tuhat miljardia sensoria, datan määrä on kasvanut yli hahmotuskyvyn. Maailman suurimmat yritykset ovat jo muuttumassa teollisista yrityksistä ekosysteemien ja markkinapaikkojen rakentajiksi. Alustan rakentaja pitää huolta siitä, että kaikille toimijoille tarjotaan

tarvittavan suuri hyöty. Tärkeimmät komponentit, jotka mahdollistavat kaiken ovat hyödynnettävät rajapinnat eri ohjelmistojen välillä, data sekä analytiikkakyky.

Kansainvälisten arvioiden mukaan Suomella on maailman toiseksi parhaat mahdollisuudet hyödyntää tekoälyä taloutensa kehittämisessä, mutta yleinen tietoisuus tekoälystä on EU-maiden huonointa. Tekoäly vähentää Suomesta työpaikkoja lähivuosina, mutta suurempi mullistus on tekoälystä johtuvat työroolin muutokset. Arviolta yli puoli miljoonaa työntekijää saa koulututtautua uudelleen: heidän työnsä mullistuu siinä määrin, ettei nykyosaaminen enää riitä. Vuonna 2022 joka viidennen työntekijän kollega on tekoäly.

Tekoälykeskustelua tosin hallitsee puhe uhkista, sillä suomalaisen työn järjestykseen kajoaminen on perinteisesti ollut ensisijaisesti lakkoherkkyyttä kasvattava ongelma eikä kehittämismahdollisuus. Tekoälyn ja syväoppimisen kiihtyvä kehitys tuo markkinoille käännteentekeviä tapoja tuottaa arvoa ja siten sekä työ että järjestötoiminta muuttuvat myönteisesti ja merkittävästi.

Mihin järjestötoiminnan näkökulmasta tulisi kiinnittää huomiota? Ensinnäkin järjestöosaaminen ei ensi vuosikymmenellä ole keskeisesti hallinto-osaamista tai kokoustekniikkaa, vaan järjestön oman alan substanssi- ja toimijasuhdeosaamista.

Toiseksi tekoäly on merkittävä mahdollisuus tunnistaa suurista datamassoista ennennäkemättömällä tavalla useiden tekijöiden yhdistelminä sekä avun tarvitsijoita että elämisen tuen välineistöä. Näiden tunnistaminen, resurssien kohdentaminen ja paikalliset saatavuusmallit tulevat mahdollisiksi, ja etenkin moniongelmaisuutta voidaan käsitellä vihdoin kattavasti. Laajamittainen data-analyysi tunnistaa haluttaessa myös avun tarvitsijoiden vahvuuksia, jolloin näkökulmaa voidaan laajentaa ongelmien korjaamisesta elämän hallinnan kokonaisvaltaiseen tukemiseen.

Kolmanneksi tekoälypohjainen ”kartasto” kaikista suomalaisista yhteisötoimijoista mahdollistaa sekä palveluvajeiden ja aukkojen tunnistamisen että kartan levittämiseen tähtäävien uusien toimijoiden perustellun rahoituksen.

Neljänneksi tekoälysovellus voi nopeuttaa resurssien kohdentamispäätöksiä merkittävästi ja keventää samalla raportointia, kun järjestörahoituksen kriteerit ovat riittävän selkeitä ja konkreettisia. Myös rahoituskierrosten lyhentäminen on tällöin mahdollista.

Jos internet-ympäristössä toimivalla tekniikalla kyettäisiin vielä ratkaisemaan luottamuksen ongelma ilman välikäsiä, yhteisvaikutukset voisivat olla mullistavia. Tätä odotetaan lohkoketjutekniikalta, joka mitä todennäköisimmin on internetin kaltainen vallankumous. Käytännössä lohkoketjussa on kyse hajautetusta elektronisesta ”tilikirjasta”, jota on mahdotonta väärentää. Siksi sillä voidaan synnyttää luottamusalusta transaktioihin, joissa sitä ei muuten olisi. Lohkoketjut mahdollistavat myös älykkäät ja itse sisältönsä toimeenpanevat sopimukset. Kahdenkymmenen vuoden aikajänteellä lohkoketjuteknologialla toteutetut sopimus-, transaktio- ja valuuttaratkaisut mahdollistavat toisilleen tuntemattomien ihmisten luotettavan sopimisen ja kaupankäynnin ilman välittäjäpankkia. Mikrotasolla tulemme yksilöinä laittamaan taseen töihin eli vuokraamme omaisuuttamme silloin, kun emme sitä käytä. Palkkatulomme täydentyy pääomatuloilla. Kuljemme kohti kansankapitalismia ja yksilöiden vahvempaa toimijuutta.

Sivistysvaltiossa järjestöjen tehtävä on luoda verkostopohjaista yhteisöraakennetta yhtä aikaa erikoistumalla ja laajoja kuluttajakansalaisryhmiä kokoamalla. Erikoistuminen luo luonnostaan jakolinjoja ja yhteen kokoaminen hävittää niitä. Kysymys jakolinjoista muodostuu kiinnostavaksi aikana, jolloin uusia jakolinjoja syntyy jo yhteiskunnallisten käytänteiden muutoksesta. Uusista jakolinjoista on jo nähtävissä joitakin järjestötoiminnan, koheesion ja integraation kannalta mielenkiintoisia polarisaatioita. Samaan aikaan kun digitaalinen läpinäkyvyys avaa kaiken globaalin tarjonnan kaikkien käyttöön, syntyy jakolinja tallenne- ja suoratoistopalveluihin tyytymään joutuvien ja autenttista kokemuksista nauttivien kuluttajakansalaisten välillä. Ennen vuosikymmenen loppua esimerkiksi ero datan passiivituottajien ja datan hyötykäyttäjien välillä kärjistyy: jälkimmäisten suunnittelu-, ennakointi- ja hallintakyvykkyys voi kasvaa arvaamattomasti. Samaa sukua on jakolinja passiivisten massayleisöjen (objektit) ja verkostoituneen parviällyn käyttäjien (subjektit) välillä.

Mediassa valtakielinen viihdevetoisuus ja vahvasisältöinen teemapohjaisuus taistelevat yleisöjen ajankäytöstä.

Jakolinjakeskustelun tärkein kysymys liittyy kuitenkin sosiaalisen median perusrakenteeseen. Sosiaalinen media tarjoaa toki yhteisöille ennennäkemättömän monipuolisen alustan verkostojaan varten, mutta näiden uusien mediajättien ansaintalogiikka perustuu profilointikykyyn ja profiileista muodostettujen segmenttitietojen myyntiin. Kissanruokamainosta klikkaava kuluttajakansalainen päätyy luontevasti kissanomistajat -segmenttiin ja saa kohdennettua mainontaa itselleen tarpeellisista teemoista. Kun segmentointi halutaan viedä pidemmälle ja liittää maailman jokainen kuluttajakansalainen useampaan segmenttiin jossakin myyntiyksikön matriisirakenteessa, tarvitaan uutis- ja tietopohjaista provosointia. Tietoiset kärjistyksiset, tunnepitoinen liioittelu, valeutiset, paremmuutta lupaavat testit ja huhujen dokumentointi tähtäävät vain yhteen tavoitteeseen: jokainen some-käyttäjä on ennen pitkää saatava vastaamaan dikotomioihin tai luokittelukysymyksiin, jotta jokaiselle some-käyttäjälle saadaan riittävä määrä segmenttimääriä. Yksi peukutus tai kiukkunaama saattaa riittää.

Sosiaalisen median toimintamalli vahvistaa siten jakolinjoja ja synnyttää niitä tietoisesti ja keinotekoisesti. Järjestökentän tulee olla vähintään tietoinen käyttämiensä sinänsä hyvien välineiden ideologisista ongelmista, sillä sen pohjimmainen tehtävä on yhdistäminen ja koheesion kasvattaminen.

Tekoälyn ansiosta reaaliaikainen kääntäminen on edennyt maailman mittakaavassa ratkaisevasti. Kielellisiä jakolinjoja voidaan jo hävittää TranslateOne2One-tyyppisten palveluiden avulla, joissa keskustelijat voivat käyttää äidinkieltään ja nappikuuloke kääntää puhutun vastaanottajan äidinkielelle. Aiemmin käännösohjelmat käänsivät mekaanisesti sanoja, mutta vuonna 2016 käyttöön otetut neuroverkkosovellukset pystyivät kääntämään virkkeiden sävyt ja konnotaatiot oikein. Viiden vuoden sisällä reaaliaikainen käännöspalvelu kehittyi niin merkittävästi, että keskustelu eri maiden kouluissa tapahtuvasta kielten opiskelusta saa aivan uuden ulottuvuuden. Järjestötyössä ulkomailta Suomeen muuttaneiden uussuomalaisten integroituminen sekä järjestötyöhön että yhteiskuntaan yleensä nopeutuu merkittävästi. Ensi vuosikymmenellä suomea

osaamaton maahanmuuttaja-asiantuntija saattaa olla myös työvalmiudessa heti ensimmäisestä päivästä alkaen, kun kielirajoite väistyy.

Työn murros ohjaa monin tavoin järjestökentän tulevaisuutta. Digitalisaatio on luonteeltaan massiivinen vallansiirto järjestelmiltä ihmisille. Seuraavan 15 vuoden kuluessa likaiset, vaaralliset ja pakkotoisteiset työt siirtyvät koneille. Työstä häviää rangaistuksen maku, ja siirrymme jälkiteolliseen artistiyhteiskuntaan.

Kun koneet – robotit, automaatio, tekoäly, algoritmit – tekevät paremmin koneille sopivat työt, ihmiset tekevät työtä, jossa ihmiset ovat parempia kuin koneet. Siksi työssä kuin työssä on kohta piirteitä, joita voi kuvata artistiuutena. Kun ulkomaisen hotellin siivooja siivottuaan huoneen taittelee sängylle pyyhkeistä joutsenfiguurin, kyse on artistiudesta – siitä osasta työtä, jonka tarkoituksena on inspiroida ja innostaa toista ihmistä. Kaikista ei tule tähtiä eikä artistius tarkoita ammattia, vaan se tuo uutta arvonlisää kaikkien sektorien työhön.

Alustatalous luo arkkitehtuurin jälkiteolliselle artistikaudelle. Vielä 1980-luvulla yritykset ja julkisyhteisöt suunnittelivat itse tuotteet ja palvelut, joita siten valmiina tarjottiin kuluttajakansalaisille (For People). Kuluttajakansalaiset kutsuttiin mukaan suunnittelupöytiin 1990-luvulla, jolloin he saivat osallistua itselleen kohdistettujen tuotteiden ja palveluiden suunnitteluun (With People). Usein lopputulos ja kohtaanto parani huomattavasti. Nyt 2010-luvulla olemme siirtyneet kaudelle, jossa organisaatiot luovat alustoja ja ympäristöjä, joissa kuluttajakansalaiset luovat palveluita keskenään, toisilleen (By People).

Artistiuden logiikka sopii alustatalouden kohtaamiskeskeisyyteen ja ihmiskeskeiseen arvонуontiin mainiosti. Alustat tekevät ennen pitkää pienet yritykset tarpeettomiksi varsinkin, jos yrityksen perustamisen lähtökohta on vain itsenäisen työnteon mahdollistaminen. Osakeyhtiön pakollinen minimipääoma on rakenteena peruja kaudelta, jolloin omalla pääomalla piti hankkia tuotantolaitteet tuotteiden valmistusta varten. Kun 2010-luvulla perustettu yritys tekee pääsääntöisesti immateriaalituotantoa, niin alkupääoman tarvetta ei enää ole (ja siksi oikeusministerin tuore aloite osakeyhtiön minimi-

pääomasäädöksen poistamisesta on ymmärrettävä). Halu toimia vaatii alustojen yleistyessä vähemmän rakennetta, hallintoa ja viivettä. Digitalisaation välineistö vähentää rakenteiden tarvetta ja organisaatioista on muotoutumassa kuluttajakansalaisten välineitä. Aiemmin Suomessa yritys oli suuri, ihminen pieni. Nyt tilanne alkaa olla päinvastainen. Toimiva yhtiö taas alkaa muistuttaa kansanliikettä, jolla on selkeä missio sekä suunnitelma ja kyvykkyyydet tavoitteen saavuttamiseksi.

Tulevaisuuden yhteiskunnalliset haasteet edellyttävät uudenlaista kansalaisyhteiskunnan roolia. Yhteisöjen ja yksilöiden vapaaehtoista vastuunottoa omasta ja toisten hyvinvoinnista on tuettava eri tavoilla. Yksin väestön demografisen kehityksen seurauksena syntyvä voimakas hoivapalveluiden ja muun sosiaali- ja terveystuen kasvu edellyttää lisääntyvää vapaaehtoista kansalaisvastuuta. Kyse on kansalaistoimijuuden uusista sisällöistä - vastuu itsestä, läheisistä ja ylipäänsä toisista henkilöistä näyttäisi muodostavan välttämättömän yhteiskunnallisen voimavaran, joka on merkittävä osa tulevaisuuden hyvinvointipolitiikkaa.

Vapaaehtoisella kansalaistoiminnalla kyetään parhaimmillaan vahvistamaan yhteiskunnan yhteenkuuluvuutta ja resilienssiä. Vapaaehtoistoiminnalla pystytään lievittämään yksinäisyyttä. Yhteisöllisillä toimintamalleilla voidaan lisätä yhteiskunnan koheesiota ja sitoa yhteiskunnan hapertuvilla reunoilla olevia ryhmiä aktiiviseen kansalaistoimintaan. Vertaistuen kautta pystytään vahvistamaan ihmisten ehtyviä voimavaroja. Kansalaistoiminta on yhä keskeisempi yhteiskunnan sidosaines, joka on olennainen sekä sosiaalisen hyvinvoinnin että yhteisöihin ja yhteiskuntaan kuulumisen motiivi. Kansalaistoiminnan keinoilla voidaan vahvistaa demokratian pohjaa ruohonjuuritasossa. Kyse onkin yhteiskunnan yhteisöllisen resilienssin tuottamisesta.

Nykyään ihmiset keräävät runsaasti tietoa omasta terveydestään sykemitareiden sekä niihin yhdistettyjen sovellusten avulla. Pulseon-tekniikan avulla ihminen pystyy mittaamaan sykettä ilman sykevyötä laserin avulla, Moodmetricin sormus taas mittaa sormen sisäpuolen johtavuutta ja sen perusteella parasympaattisen hermoston toimintaa. Yhdistämällä sykkeen ja parasympaattisen hermoston mittausta voitaisiin esimerkiksi alkaa kasvattaa

kuntoutustietokantaa. Vuonna 2015 yli puolet suomalaisista yli 15-vuotiaista toteutti jonkinlaista terveysseurantaa teknisten apuvälineiden avulla.

Mielenterveys- tai päihdekuntoutujan osallistuessa erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin voidaan mitata niiden vaikutukset hänen hyvinvointiinsa ja tarkkailla pitkällä aikavälillä yhteisöllisten tapahtumien vaikutusta. Ohjelmistojen ja sovellusten kehittäjät taas voivat tuottaa avoimen lähdekoodin ratkaisuja käyttämällä erilaisten tapahtumien tuottamaa dataa.

Digitaaliset työkalut voivat myös auttaa ihmisiä antamaan kriisiapua yllättävissä tilanteissa, esimerkiksi kohtauksen sattuessa. Sadat tuhannet suomalaiset saavat ensiapukoulutusta vuosittain, mutta entä jos jokaisella olisi kännykässään sovellus, joka ohjeistaa kuinka elvytysprosessi menee ja neuvoo kriisin sattuessa? Heart Enough on esimerkki kehitysasteella olevasta mobiilisovelluksesta, jonka kautta käyttäjä voi etukäteen harjoitella elvytystä. Käyttäjä siis painaa kännykkää samanlaisella paineella kuin elvytystilanteessa ja saa palautetta, painaako hän tarpeeksi kovaa uhrin rintakehää.

Vuonna 2004 alkunsa saanutta PatientLikeMe-yhteisöä (PLM) voidaan pitää malliesimerkkinä datatalouden evoluutiosta, jossa pienimuotoinen järjestö muuntuu suureksi alustatalouden toimijaksi. PLM käynnistyi vuonna 2004 lihasrappeumasairaiden (ALS) nettifoorumina ja vertaistukiverkkona. Ajan myötä sairauskirjo kasvoi ja mukaan tuli uudenlaisia jäsenpalveluita sekä myös puhtaasti kaupallisia tahoja. Nykyään PLM:ssä on yli 600 000 rekisteröitynyttä jäsentä ja laaja palvelutarjonta.

PatientLikeMe yhdistää erilaisia intressitahoja, yhtä lailla terveyden tuottajia kuin asiakkaita, kaupallisia jättejä ja yksittäisiä akateemisia tutkijoita. Rekisteröidyt jäsenet tarjoavat tutkijoille ja lääketehaille dataa omasta elämästään. Vastineeksi he saavat tietoa uusimmasta tutkimuksesta, vertaistukea ja myös muun muassa visuaalisia tiivistyksiä oman ja vertaisryhmän taudin kehityksestä. Mainokset eivät kuitenkaan ole sallittuja, ja kunkin potilaan tietoturvas- ta pidetään huolta.

PatientLikeMe kertoo alustatalouden kehityslogiikasta. Pienimuotoinen, epäkaupallinen ja epämuodollinen yhteistyö muuntuu digitaalisten palveluiden ja

kasvavien datavirtojen mukana laajamittaiseksi, kaupallisesti menestyneeksi ekosysteemibrändiksi. Kriittistä on osallistujien määrän kasvattaminen ('audience building'), koettu yhteinen tavoite (terveys) ja erilaisten, toisiaan täydentävien intressien vaivaton ja joustava yhteensovittaminen ('matchmaking').

Digitaalisen alustatalouden tiekartastossa (TEKES 2017) mainitaan, kuinka eri ministeriöt olisi mahdollista toteuttaa yhteen liitetyillä alustoilla, joiden välillä kulkee tietoa organisaatiosta toiseen. Tämän ajattelutavan mukaan koko yhteiskunnan palvelut ja tukirakenteet voitaisiin rakentaa alustan päälle, joka palvelee niin julkista sektoria kuin kolmannen sektorin toimijoita.

Tulevaisuudessa tietovarantojen ja alustan antaminen liiketoiminnan käyttöön kerää tuloja jokaisesta sillä tehdystä transaktiosta lohkoketjujen avulla. Pienet järjestöt sekä yritystoimintaa aloittelevat yrittäjät voivat tehdä kokeiluja alustalla, joka tukee niiden toimintaa tarjoamalla infrastruktuurin sekä autonomisuutta edistävät teknologiat. Suuruuden ekonomia ei enää ole vastaus kaikkeen tuottavuudessakaan. Hajautettujen, tehokkaiden, inhimillisten ja itsenäisten alustapohjaisten järjestelmien esiinmarssi saattaa alkaa juuri Suomesta.

Raportti
porilaisten
nuorten
haastatteluista

Me-talo Pori, Satakunnan yhteisökeskus 9.9.2018
"Perheasiat o kunnos,
kavereit löytyy.
Siin o lähestulkoo kaikki hyvi"

me.
talo

SISÄLLYS

1. Meistä	17
2. Keitä haastateltiin?	18
3. Koulunkäynti ja opiskelu	19
4. Odotukset ja kokemukset työelämästä.....	22
5. Vapaa-aika	24
5.1 Harrastukset	24
5.2 Pelaaminen.....	26
6. Ihmissuhteet	28
6.1 Suhteet perheeseen.....	28
6.2 Suhteet ystäviin ja yksin olemiseen	30
6.3 Sosiaalinen media.....	32
7. Mielenterveys ja usko tulevaan.....	35
7.1 Kokemuksia mielenterveyden horjumisesta	35
7.2 Tulevaisuuden unelmat ja pelot.....	38
8. Toimenpide-ehdotukset	40
8.1 Vapaa-aika	40
8.2 Mielenterveyspalvelut	41
8.3 Ihmissuhteet ja asenneilmapiiiri	42
8.4 Viranomaiskäytännöt.....	42
8.5 Koulu ja opinnot	43
8.6 Työ	44
9. Lopuksi.....	46

MEISTÄ

Me-talo Pori on toimintamuoto, jossa kehitämme ja kokeilemme uusia palvelumuotoja yhdessä nuorten kanssa. Toiminnan tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja edistää tasaveroisia toiminnan mahdollisuuksia kaikille lapsille ja nuorille. Kokoamme toiminnan suunnittelemiseksi tietoa nuorilta sekä nuorten parissa toimivilta ammattilaisilta ja taustoitamme tätä eri lähteistä saatavalla tilasto- ja tutkimustiedolla. Tiedon kokoamisen lisäksi me-talo toimii verkoston punojana ja alustana, missä eri toimijatahot; järjestöt, julkinen ja yksityinen sektori toimivat ja kokeilevat yhdessä. **Me-talon toimintaa rahoittaa Me – säätiö, jonka visio ohjaa myös meidän työtämme – Suomessa ei ole yhtään syrjäytynyttä lasta ja nuorta vuonna 2050.**

Nuorten kokemustietoa on kerätty, jotta tietäisimme tarkemmin, mitä nuoret kaipaavat elämäänsä – mikä vahvistaa ja tukee, mitkä asiat ovat heille tärkeitä ja miten olemassa olevia nuorten palveluita kannattaisi kehittää. Kokemustiedon kerääminen ja kohderyhmän osallistaminen toimintojen suunnitteluun ja arviointiin ovat toimintamme punaisia lankoja. Lisäksi haluamme vahvistaa nuorten toimijuutta.

Tähän raporttiin on koottu tärkeimmät esiin nousseet ilmiöt ja keskeiset havainnot tekemiemme haastattelujen pohjalta. Raportin lopussa on aineistosta kiteytettyjä toimenpide-ehdotuksia nuorten palveluiden kehittämiseksi. Haluamme edistää, keskustella, jalostaa ja toteuttaa niitä yhdessä yhteistyökumppaneiden sekä porilaisten nuorten kanssa. Työn tässä vaiheessa me-talo Pori esittää lämpimät kiitokset kaikille niille kumppaneille, joiden kanssa olemme saaneet jakaa ymmärrystä nuorten elämästä. Sitäkin suuremmat kiitokset nuorille, jotka ovat kertoneet kokemuksistaan haastatteluissa, keskusteluissa ja muissa tapaamisissa. Nuorten kertomuksista kuultaa vilpittömyys ja halu olla mukana kehittämässä Poria yhdessä.

KEITÄ HAASTATELTIIN?

Nuorten haastattelut käynnistettiin kesällä 2017, samoin ryhmäideoinnit sekä nuorten parissa toimivien aikuisten kuuleminen. Nuoria (ikäjakauma 10 – 30 vuotta) on haastateltu satunnaisotannalla kaupungilla, ostoskeskuksessa, puistossa sekä tapahtumissa. Tämän lisäksi nuorten kokemuksia ja näkemyksiä on kerätty teemahaastatteluin. **Tämä raportti kokoaa yhteen 140 nuoren sekä noin 70 nuorten parissa toimivan aikuisen (nuorisotyöntekijät, opettajat, vartijat, siivoojat) äänen.**

Haastattelut ovat olleet luonteeltaan keskustelunomaisia. Nuoren elämää on tarkasteltu kokonaisvaltaisesti hyvinvoinnin, perheen ja muun tukiverkoston, koulun, työn ja unelmien sekä vapaa-ajan näkökulmista. Lisäksi nuorilta ollaan tiedusteltu, miten nykyinen asuinkaupunki Pori heille näyttäytyy, mikä Porissa on hyvin, mikä huonosti ja millaisia piirteitä nuoret liittävät Poriin ja porilaisuuteen. Ikäjakauma haastateltavien kesken on suuri. Haastattelutilanteissa on korostettu aineiston laajuutta ja vastaajan anonymiteettiä, siksi haastattelut analysoidaan yhtenäisenä joukkona. Nuorten taustoja ja elämänvaihetta on kuvattu yleisesti raportin leipätekstissä sekä haastateltavan ikä merkitty sitaattien sulkeisiin.

KOULUNKÄYNTI JA OPISKELU

Koulun paras puoli on kaverit. Useimmilla haastateltavilla oli koulussa kave-reita, joiden kanssa oleskelu koulunkäynnin lomassa on mieluisaa. Oma kave-ripiiri on tärkein yksittäinen tekijä, joka lisää kouluviihtyvyyttä. Koulun mui-den hyvien puolien nimeäminen haastattelussa oli vaikeampaa.

Koulun huonoja puolia nuoret osasivat luetella vaivattomammin. Yleisesti koulu stressaa ja vie liikaa aikaa, koulupäivät tuntuvat pitkiltä, lukujärjestys ei miellytä ja läksyt tuntuvat kuormittavilta. Joitakin mainintoja koulun huonois-ta puolista sai hälyisyys ja meluisuus. Myös se, että opetusta on useammassa rakennuksessa, aiheuttaa sekavuutta ja levottomuutta ainakin opintojen alus-sa. Huonoja puolia koulunkäynnissä on myös epäselvät ohjeistukset tehtävien tekemiseksi sekä opettajien ristiriitaiset ohjeet. **Nuorten kokemuksen mu-kaan opettajat eivät ole tarpeeksi tietoisia toistensa antamista tehtävä-kokonaisuuksista.** Osa haastateltavista koki, että koulu ei ole heitä varten ei-vätkä he koulua varten. Näille nuorille koulunkäynti tuntuu kaiken kaikkiaan epämieluisalta ja käsitys omasta itsestä oppilaana on heikko.

N1: Opetuksesta koituvaa stressiä pitäis vähentää ainaski, koska se o ainas-ki ainut syy, miks mä vihaa koulukäyntii nii jumalattomasti, on se stressi. Koska mä en pysty elämään stressi kans, mä en vaa pysty. Se niinku vaa ke-rääntyy. Opetus pitäis ol oppilait varte eikä sillai, et mahdollisimma help-poo opettajille.

N2: Jep. Niinku mullaki o, et mä tykkää opiskel tosi paljo ja siis syksy meni iha kivasti, mut kevät... Ja se, et se koulu niinku viä nuorilt se opiskelumoti-vaatio tosi usei. (Työt, 17)

Muutammat haastateltavat mainitsivat myös kiusaamisen, omat oppimisvaikeu-det sekä kokeiden suuren määrän koulun huonoksi puoleksi.

"Sillee niinko, mun pitää lukee joku lause tai joku asia niinko 20 kertaa en-nenku mä muistan sen. Mul o aika huono muisti sillee." (Poika, 15)

Päätösten tekeminen tulevista opiskelupaikoista ja jatko-opinnoista stressaa koululaisia jo varhaisessa vaiheessa. Yläasteikäisistä harvoilla on selkeitä suunnitelmia työn ja opiskelujen suhteen. Myöskään työhön liittyviä unelmia ei ole tai niitä ei haluta paljastaa. Tulevaisuus ja jatko-opinnot kuitenkin mietittyvät, jopa painavat jokin verran mieltä. Tietoisuus tulevasta valinnasta on läsnä ja aiheuttaa stressiä varsinkin, jos selkeitä suunnitelmia ei ole.

"Kun en mä vielä tiedä.. tai en mä oo varma täytyykö sitä tässä vaiheessa vielä edes tietää, mut siis jotku mun luokkalaiset on sanonu jo täs vaihees, että en vielä tiedä, meenkö lukioon vai amikseen. Että menen sitte mihin menen. Että en usko, että se on ihan... Ei mulla oo mitään hajuakaan mitä mä teen aikuisena, että onko täällä tyyliin opiskelupaikkoja." (Poika, 13)

Toisen asteen ammatilliset opinnot keskeyttäneiden nuorten haastatteluissa kysyttiin, mitkä tekijät vaikuttavat opintojen keskeyttämiseen ammattikoulussa tai mikä kannusti vaikeuksista huolimatta jatkamaan. Osa haastateltavista kertoi, että opiskelutahti tuntui liian kiireiseltä ja toisaalta pintapuoliselta. Opittavia asioita oli paljon eikä läheskään kaikkeen ehditty perehtyä tarpeeksi. Syitä opintojen keskeyttämiseksi olivat haastateltavien kertoman mukaan mielenterveyden ongelmat, väärät ennako-oletukset alasta, oman osaamisen rajallisuus ja fyysiset rajoitteet. **Nuoret kaipasivat oppilaitoksen henkilöstöltä tukea myös ryhmäytymiseen ja sosiaalisten suhteiden luomiseen, sillä poissaolojen vuoksi nuoret tipahtivat nopeasti sekä opiskelukaverien seurasta että opinnoissa etenemisestä.** Korvaavien tehtävien suorittaminen teki opiskelusta liian raskasta.

"Mul tuli poissaoloi tosi paljo ja sit mä en enää halunnu mennäkkää kouluu. Siit tulee sellane kierre, et ku sä oot ollu paljo poissa, ni sä et enää oo niis juttuis mukana ja sit sä et enää halua mennäkkää." (Nainen, 25)

Haastateltavilla oli myös hyvin erilaisia kokemuksia opettajista. Joidenkin mielestä opettajat ymmärtävät nuorten vaikeuksia ja pyrkivät joustamaan mahdollisuuksien mukaan. Toisten vastaajien mukaan taas opettajat olivat jyrkkiä ja saivat opiskelijat ennemmin luovuttamaan kuin yrittämään kovemmin.

"En tiä, onks se oikein sanoo, mut tuntuu, että opettajat ihan kiusas jotkut lopettamaan, ku siellä oltiin niin tosi tarkkoja kellonajoista ja kaikkee. Ihan ku armeijas oltais oltu. Se oli toisil liian rankkaa." (Mies, 24)

Haastateltavat pohtivat myös, mikä sai tai olisi saanut heidät jatkamaan opinnot loppuun, vaikka opiskeleminen sinänsä olisi epämotivoivaa tai hankalaa. **Yksikin tarpeeksi voimakas tekijä olisi heidän mukaansa saattanut riittää viemään opiskelut loppuun.** Kannustavia tekijöitä nuorten mielestä voisi olla muun muassa kotoa saatu malli, hyvä ryhmähenki, motivoituneet kansaopiskelijat tai opettajan tuki.

"Oli se [valmistuminen] varmaan senkin ansioo, että meillä oli tosi hyvä luokkahenki. Mä oon edelleenkin paras ystävä sen aikaisen opiskelukaverin kanssa." (Nainen, 23)

Sitoutumista opintoihin lisää toki myös halu päästä haaveiden ammattiin. Koulunkäynti sinänsä ei kiinnosta, mutta tutkinnon suorittaminen nähdään ainoana varteenotettavana väylänä työelämään.

H: Joo. Eli tuo onks niin et opiskelu ei sua täs vaiheessa enää kiinnosta et sä tykkäisit ennemminki töihin mennä?

N: Juu mut mun o pakko mennä opiskelee ny. Se on sit vaan kestettävä.

H: Eli onks sulla suunnitelmat sen suhteen olemassa?

N: Joo eli joku lähihoitaja, sosionomi, geronomi joku tämmönen niin sin mää meen opiskelee. Et mää hain jo tänä keväänä sosionomiks mut en mää sit päässy.

H: Joo. Aiot hakee uudestaan?

N: Juu. (Nainen, 20)

Porissa on myös nuoria, jotka eivät halua muuttaa pois kotikaupungistaan opiskeluiden vuoksi. Syynä ovat esimerkiksi muutoksen tai uusien tilanteiden pelko. Myös perhe- tai ystäväsiteet tai jopa fyysiset puitteet saattavat pitää nämä nuoret Porissa. He etsivät opintopolkunsa kotipaikkakunnan oppilaitosten valikoimasta, vaikka täysin omaa kiinnostusta vastaavaa alaa ei olisikaan tarjolla.

ODOTUKSET JA KOKEMUKSET TYÖELÄMÄSTÄ

Pääsääntöisesti nuoret suhtautuvat myönteisesti työn hakuun ja työn tekoon. Ne haastateltavat, joilla oli kokemusta työelämästä, kuvailivat olleensa hyvin monenlaisissa tehtävissä. Yleensä työpaikoista löytyi aina jotakin hyvää. Yleisemminkin työarki- ja säännöllinen päivärhythmi sekä kuuluminen johonkin työyhteisöön koetaan mielekkääksi. Sekalaiset ja lyhyet työsuhteet kuitenkin huolettavat ja vaivaavat mieltä, tulevaisuus tuntuu epävarmalta.

H: Joo. No tuleeks mieleen jotain mikä niinku puuttuu?

N: No ehkä puuttuu se et mä haluisin olla niinku vakituises työpaikas. Tää on ehkä vähän raskasta koko ajan vaihtaa työpaikkaa, koska se on kummiskin aina semmonen jännä juttu mennä uuteen työpaikkaan.

H: Niinpä

N: Ja kun mä teen sen joka kuukausi. (naurua) Niin se on vähän silleen joo ei! (Nainen, 20)

Osa nuorista analysoi tarkkaan omaa panostaan työyhteisössä, eivätkä teennäiset työtehtävät tuntuneet mielekkäiltä tai motivoivilta. **Työn sisältö ja oma rooli yhteisössä halutaan kokea merkityksellisinä.** Nuoret kuvailivat muun muassa erilaisia kokemuksia vähemmän onnistuneista työkokeiluista tai kuntouttavasta työtoiminnasta:

”Mä totesin, et mä saatan olla siinä jopa riesa, koska toi ne oli niin, niin yksinkertaisia tehtäviä, mitä mää tein, jotka oli vähän enemmän tai vähemmän toisten ihmisten hommia, niin toi.... Et se, et mä tein hommaa ja jouduin kysyyn ongelmatilantees, et onks tää oikein ja teen sen hitaammin ku he ja en tiedä niinku asioiden asiayhteyksiä ja noin. Niin toi kaikki tommoset ja sit sen lisäksi, pitää viel tarkistaa oonks mä tehny hommat oikein. Jotenkin tuntu, et se toi työmäärä, mikä heille tulee ni on isompi, ku mitä tulee, jos mä en olis ollu siellä.” (Mies, 25)

Valtaosa nuorista oli erittäin halukkaita muuttamaan opiskeluiden tai työn perässä pois Porista, useampi vastaaja haaveili myös tulevaisuudesta ulkomailla. Osa nuorista haaveili ammatista, joihin ei varsinaisesti ole koulutusta (kuten tubettaja, lemmikkien trimmaaja). Haastateltavien joukossa oli nuoria, joilla oli suuria unelmia työelämän suhteen, mutta valtaosa haastateltavista suhtautui työmahdollisuuksiinsa realistisesti, jopa vähätellen.

H: Mikä olis sun niinku unelmatyö?

N: No niinki pitkält haettu, ku Pixarin tai Disneyn animoija. Erittäin epätodennäköinen, et en ikin usko, et tulee tapahtumaa, et varmaa ennenmi päädyn ton pikaruokapuolel. (Tyttö, 18)

VAPAA-AIKA

5.1 Harrastukset

Harrastuksiksi nuoret mieltävät säännöllisesti tapahtuvan, ohjatun toiminnan oman kodin ulkopuolella. Sen sijaan säännöllistäkään omatoimista tekemistä (kuten lukemista tai lemmikin ulkoiluttamista) nuoret eivät miellä harrastukseksi. Osa nuorista harrastaa todella paljon, osa ei harrasta ainakaan omien sanojensa mukaan mitään ja osalla on omatoimisia, ”kevyempiä” harrastusmuotoja.

Suosituimpia ohjattuja harrastuksia olivat mm. jääkiekko, pesäpallo, jalkapallo, musiikki- ja teatteriharrastus. Paljon harrastavilla nuorilla saattaa olla harjoituksia jopa viisi kertaa viikossa. Nämä haastateltavat kertoivat suhtautuvansa harrastukseen intohimoisesti eivätkä kokeneet rasittavana sitä, että harrastus vie ison osan vapaa-ajasta. Harrastuksen tärkeimpiä puolia on, että sen kautta on löytynyt kavereita ja porukka johon kuulua. Harrastus tukee fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia sekä toimii keinona haastaa itseään parempiin suorituksiin.

H: No mikä sulla sit vaikka siin soitto- ja lauluharrastukses, ni mikä siin on parasta?

N: No, mul se o... musiikki o tapa purkaa tunteit ja ajatuksii ja se rentouttaa aika paljo. Ja sit niinku ain välil haastaa ittee. (Tyttö, 17v)

Vaikka vapaa-ajanviettotapoja ei mielletäkään harrastuksiksi, osasivat nuoret nimetä lukuisia toimintoja, joita he tekevät mielellään ja jopa melko säännöllisesti. Tällaisia omaehtoista harrastuksia olivat esimerkiksi frisbeegolf, skeittailu, piirtäminen, cosplay, musiikin kuuntelu, pelaaminen, mopoilu ja lemmikkieläinten hoito.

N: Mul ei oo ny mitää harrastust...

(myöhemmin samassa haastattelussa)

N: Meil on ny neljä koiraa, kolme käärmet, lisko. Ja iskä tykön o viäl kaks koiraa ja kaks kissaa.

H: Aaa, et voisko sanoo, et sä harrastat lemmikkien hoitoo?

N: No kyl niist mulleikki riittää hommaa (Nainen, 18)

Valtaosalla omien sanojensa mukaan ”vailla harrastusta olevista” nuorista on siis sisältöä vapaa-ajassaan, mutta mielekäs tekeminen saattaa tapahtua yksin kotona, eikä tämä välttämättä riitä täyttämään nuorten sosiaalisia tarpeita samanmielisten ihmisten seurassa. **Nuoret eivät myöskään tiedä, missä ja ke- nen järjestämänä kiinnostavaa toimintaa voisi harrastaa.**

Piirtäminen nousi haastatteluissa esiin suosittuna tapana viettää vapaa-aikaa. Piirtäminen yksin kotona osoittautui erityisesti hiljaisten ja sisäänpäin kään- tyneiden tyttöjen ja nuorten naisten kiinnostuksen kohteeksi, tavaksi purkaa tai käsitellä tunteita sekä kehittää omia taitojaan. Muutamat haastatellut tytöt kertoivat harrastaneensa piirtämistä pitkään. Näillä tytöillä jopa opiskelu- ja työllistymishaaveet liittyvät kuvataiteeseen.

”Mä harrastan ns. piirtämistä yksikseen kotona ja sitte harrastan sitä cosplaytä niinku, saatan käydä just siellä Nipporissa ja silleen. Että ihan oon tyytyväinen just niinku tähän ns. piirtämiseen ja cosplayhin ja muihin näi- hin pieniin harrastuksiin, mitä mä kotona teen.” (Tyttö, 16)

Osalla nuorista ei ole ollenkaan harrastusta. Harrastamattomuudelle on mo- nia syitä. Vanha harrastus on jostain syystä jäänyt, vaikka se olisikin ollut mie- luisa. Osalle ei ole koskaan löytynyt kiinnostavaa harrastusta. **Monet kokevat etenkin liikuntaharrasteryhmät liian kilpailullisiksi tai vaativiksi.** Lisäksi nuoret kertovat, että uuden harrastuksen aloittaminen on vaikeaa, sillä usein harrastus löydetään jo melko nuorena, joten ryhmien tasot ovat jo korkealla ja sosiaaliset suhteet vakiintuneet. Tai oma harrastus on ikään kuin käynyt pie- neksi, tai kuten eräs haastateltava sanoi ”*Multa meni partio alta*” (Nainen, 19). Eräs nuori kertoi, kuinka ujous häytti lapsena harrastuksen aloittamista:

H: Viel tost harrastuksista ku sä sanoit et sul ei nyt oo niin onks sul joku syy sille et miks sä et halua harrastaa mitään?

N: En mä vaan oo koskaan päässy mukaan mihinkään. Kyl meiän vanhemmat joskus silloin ku mä olin pieni yritti tutustuttaa mua kaikkeen mut en mä sit koskaan tykänny mistään.

H: Onks se ollu enemmänki siit toiminnast tai et se harrastus sinänsä ei oo ollu kiinnostava vai niistä ihmisist?

N: Mä olin niinku kauheen ujo lapsi, mä olin niinku todella ujo, niinku mä en ees uskaltanu puhuu kenellekään tai kattoo ketään päin ni ei se sillee oikeen toiminu. (Nainen, 20)

5.2 Pelaaminen

Pelaaminen on yksi suosittu nuorten vapaa-ajan aktiviteetti. Etenkin konsolipelejä nuoret kokoontuvat usein pelaamaan yhdessä jonkun ystävän kotiin, tietokonepelejä pelataan enimmäkseen yksin tai nettiyhteisöjen kesken. Osalle nuorista pelaaminen on tavoitteellista toimintaa, jota harjoitellaan säännöllisesti ja tähtäimessä on osallistuminen ja menestyminen pelikilpailuissa.

”Tietokonepelejä ei voi höntsätä.” (Mies, 18)

On myös nuoria, jotka haluaisivat osata pelata paremmin, mutta **eivät uskaltaudu liittymään verkkopeliyhteisöihin, sillä pelkäävät pelitaitojensa olevan riittämättömät**. Nuorten kokemusten mukaan verkkopeliyhteisöissä vallitsee tarkka käyttäytymiskoodisto, johon ulkopuolisen on vaikea päästä sisään. Peliyhteisöt voivat olla syrjiviä siinä missä fyysisetkin yhteisöt.

N1: Mä en uskalla pelata online, kun mä pelkään, et mä mokaan! (Nuori, 19)

N2: Ja etenkin, jos käy ilmi, että oon nainen, ni täytyy olla vielä täydellisempi! (Nainen, 27)

Osa nuorista mainitsee pelaamiseen liittyviä kielteisiä lieveilmiöitä, kuten epäasiallinen pelikäyttäytyminen tai kommentointi, rahapanokset tai peliriippuvuus. Pääsääntöisesti nuoret ovat kuitenkin vastuullisia pelaajia, jotka osaavat itse rajoittaa pelaamiseen käytettävää aikaa ja/tai rahaa. Ennemminkin nuoria näyttää huolettavan heikot pelimahdollisuudet vanhentuneen laitteiston osalta tai lähipiirin kielteinen asenne pelaamista kohtaan. Jos omat vanhemmat eivät ymmärrä pelaamisen merkitystä, ovat pelitapahtumat sekä yhteisölliset

pelaamisen mahdollisuudet nuorille sitäkin arvokkaampia.

"Mun vanhemmat kuskas mua kyllä sählyyn ja osti heti jonku uuden kypärän, jos vaan tarvin. Mut joku peli tai uus konsoli on niitten mielestä ihan turha. Sitä tietokonepelaamista ei niinku arvosteta yhtä paljon, vaikka mä harjottelen sitä paljon enemmän nyt kun sählyä koskaan." (Mies, 18)

IHMISSUHTEET

6.1 Suhteet perheeseen

Nuorten perhesuhteita tiedusteltiin kysymällä, keitä heidän kanssaan asuu samassa taloudessa ja millaiseksi nuoret kokevat asemansa perheyhteisössään. Nuorilta kysyttiin myös, mitä heidän perheen jäsenilleen kuuluu ja onko perheellä tukiverkostoa, joka voi auttaa perhettä tarvittaessa.

Nuoremmilla vastaajilla suhde vanhempiin oli luottamuksellinen ja avoin, mutta vanhempien vastaajien keskuudessa kavereiden merkitys korostui. Välit omiin vanhempiin saattoivat olla väljät tai etäiset eikä vanhemmille välttämättä kerrota omia asioita tai huolia.

"Omitte vanhemmille ei halua tuoda sitä negatiivista, mut ei sellastakaan, et mä sain Tinderis uuden matchin!" (Nuori, 21)

Nuoret vaikuttivat pääsääntöisesti tyytyväisiltä perhe-elämäänsä. **Suurin osa nuorista kertoi, että heillä on mielestään hyvät mahdollisuudet vaikuttaa perheen yhteisten asioiden suunnitteluun tai päätöksentekoon ja että perheessä kuunnellaan heidän näkemyksiään ja ajatuksiaan. Oma asema teini-ikäisenä tai nuorena aikuisena perheessä on kuitenkin välillä epäselvä.** Nuoret tietävät ja kokevat, etteivät voi vaikuttaa kaikkiin asioihin täysvaltaisena perheenjäsenenä. Samalla he vaikuttivat myös hyväksyvän elämänvaiheen, jossa vanhempien huolenpidon vastikkeena on lapsen asema osavaltaisena perheenjäsenenä. Ajatukseen vanhempien määräysvallasta kytkeytyi kuitenkin odotus siintävästä itsenäistymisestä.

Valtaosa nuorista myös kokee, että heidän vanhempansa ovat kiinnostuneita nuorten elämästä. Haastateltavien joukkoon lukeutui myös heitä, jotka syystä tai toisesta kertoivat kaipaavansa vanhemmiltaan enemmän aikaa ja huomiota.

"Mää mee vaa huutamal sisäl, äiti tarvii kuunnel... Ei se muute kuuntel mua sillai, ku mu pikkusisko, ni se ain itkee siin se sylis jotai. Se o vähä vaikeet. Sit mul o toine sisko ja se o koko aja vihane. Ni sit mu täytyy men jotai vaa tökkimää, et huomais mut. Kyl se sit kuuntelee, ku tajuu et mä oo tullu siihe." (Poika, 16)

Haastateltujen nuorten keskuudessa oli yleistä, että uusioperheet muodostavat laajan perheyhteisön monine (puoli)sisaruksineen. Nuoret eivät juurikaan harmitelleet uusioperheiden asumis- tai muita järjestelyitä, vaikka ne saattoivat mutkistaa nuorten arkea.

"Äidi luon asuu minä ja sit kolme siskoo. Isä luon asuu isä, äitipuoli ja sit niinku yks sisko ja sit sillai, et o kaks siskopuolta." (Poika, 17)

Ero- ja uusioperhekombinaatioista kertovien nuorten vastaukset heijastelivat kuitenkin laimeaa isäsuhdetta. Vaikka monet nuorista mainitsivat vastauksissaan kaksi kotia, oli joukossa myös heitä, jotka olivat silmin nähden pettyneitä isäsuhteeseensa.

N1: Muute kaikki aika ok, mut mu faija o aika... perseest. (Poika, 16)

N2: Teilt puuttuu niinku isä-poika-suhde. (Poika, 15)

"Mun isä kyllä asuu täällä Porissa, mutta mä en oo häntä montaa kertaa mun elämäni aikana nähny, olisinko vaan pari kertaa korkeintaan käyny tapaamassa. No, ei se toisaalta mua yhtään haittaakaan, periaatteessa no... ihan miten vaan." (Tyttö, 16)

Yleisesti ottaen haastatteluista välittyi vaikutelma, että perheestä puhuminen oli nuorille jollain tapaa vaivaannuttavaa ja vaikeaa, etenkin ryhmähaastattelutilanteissa. Kun nuoret muutoin vaikuttivat avoimilta kertomaan omista asioistaan, ei perhesuhteita tai perheenjäsenten vointia haluttu jakaa haastattelijalle yhtä auliisti. Perhe omine erityispiirteineen vaikutti olevan nuorelle jopa intiimimpi aihe kuin nuoren oma elämä ja hyvinvointi. Joidenkin valikoitujen haastateltavien hankalista perhetaustoista haastattelija tiesi entuudestaan. Siitä huolimatta nämäkään nuoret eivät nostaneet perheenjäsenten heikkouksia tai suhteiden vaikeutta esille. Lojaliteetti omia vanhempia ja sisaruksia kohtaan on suurta.

Kysymykseen ”Onko perheellänne tukiverkosta, joka auttaa tarvittaessa?” eivät nuoret välttämättä osanneet tai halunneet vastata. **Vanhempien ystäviä ja sukulaisia ei joko tunneta tai he eivät ole perheelle läheisiä.** Samoin nuoret arvelivat, että perheenjäsenille kuuluu hyvää, vaikka esimerkiksi vanhempien elämäntilanteista ei perheissä juurikaan oltu keskusteltu. Nuoret voivat toki tulkita kysymyksen ”Mitä perheenjäsenillesi kuuluu?” hyvinkin pinnalliseksi, mutta ”hyvää kuuluu” vastausten perusteiksi vaikutti riittävän se, että vanhemmat ovat vaikkapa naimisissa tai heillä on työpaikat.

”Tietääkseni mun isä ja äitipuoli on molemmat naimisissa, että silleen kuuluu hyvää ja sit ne molemmat opiskelee tällä hetkellä.” (Poika, 13)

”Than hyvi jo niin kuin mietti, ei oo ainakaan mitään taloudellisia kriisejä että... henkilökohtaisesta puolesta en osaa niinkää sanoa... ei ole ihan hirveän paljon asiasta keskusteltu.” (Mies, 25)

Siinä missä perheessä puhumista haastatteluissa välteltiin tai kierrettiin, nosivat nuoret merkittävimiksi ihmissuhteikseen ystävät.

6.2 Suhteet ystäviin ja yksin olemiseen

Ystävöverkon laajuutta ja suhdetta kartoitettiin kysymällä, onko vastaajalla kavereita ja mitä kautta heihin on tutustuttu. Samalla tiedusteltiin myös verkkoystävistä sekä siitä, mitä kavereiden kanssa yleensä tehdään ja miten heihin pidetään yhteyttä. Monet haastattelut olivat lisäksi pari- tai ryhmähaastatteluja siten, että läsnä oli läheinen ystävä tai muutaman hengen kaveriporukka. Kavereiden läsnäolo vaikuttaa luonnollisesti nuorten vastauksiin. Läheisen ystävän tukemana haastattelijalle voidaan kertoa jopa erityisen arkaluontoisia asioita. Todennäköisempää kuitenkin on, että kavereiden kuullen joistain asioista, kuten perheestä, ei puhuta tai puhutaan tietyllä, ystävyys-suhteita vahvistavalla tyyllä. Kaveriporukoiden ryhmähaastatteluissa lisäksi yleensä yksi tai kaksi rohkeampaa henkilöä vastaavat ensin, hiljaisemmat jäljittelevät heidän vastauksiaan tai nyökyttelevät olevansa samaa mieltä.

Kavereiden merkitys korostui haastatteluissa useassa yhteydessä. Kaverit ovat paras asia koulussa ja heidän kanssaan vietetään aikaa myös vapaa-ajalla. Jopa

niin, että yksin kotona ollessaan nuoret kertoivat viettävänsä aikaa somessa. Yksinolo ja yhteys ystäviin onnistuu somen ansiosta siis samanaikaisesti. Yhteydenpito kavereihin somen (WhatsApp- ja Snapchat- ryhmät) kautta onkin tärkeä osa ystävyyttä.

Lähes kaikki haastatellut kertoivat, että heillä on kavereita. Kavereita on löytynyt lähinnä koulun tai harrastuksen kautta. Joihinkin on tutustuttu yhteisissä hengailupaikoissa kuten kauppakeskus Puuvillassa. Osalla nuorista on myös nettiystäviä, joita he tapaavat vain satunnaisesti joidenkin tapahtumien yhteydessä tai eivät ollenkaan. Nettiystäviä on myös ulkomailta.

Vertaistapaamisten merkitys korostui monissa toiminnoissa mukana olleiden nuorten haastatteluissa. Vertaisryhmien toiminnallisella sisällöllä tai ohjauksella ei sinänsä vaikuttanut olevan väliä, mutta etenkin jollain tapaa marginaalisessa asemassa oleville **nuorille vertaisten kanssa vietetty aika on tärkeää**. Erityisen kiinnostavaa oli myös se, että monet kriisiytyneestä tilanteesta selviytyneet tai kuntoutuneet **nuoret olivat myös itse halukkaita tarjoamaan vertaisapua ryhmien vetäjinä tai kokemustoimijoina**. Omia kokemuksia halutaan jakaa toisten, samojen asioiden kanssa kipuilevien nuorten hyväksi. Toisten tukeminen ja vapaaehtoinen auttamistyö vaikuttavat siis olevan kriisistä selvinneelle nuorelle voimauttava ja itsetuntoa vahvistava kokemus.

"Seksuaalisista poikkeavuuksista juttelen ennemmin noille [viittaa muihin ryhmän jäseniin]." (Nainen, 27)

"Mä ainaki ajattelen, et tällee vanhemmite, ku niinku itte on jo vähän yli, tai no ei silleen, mut et tajuu jo niinku, millast se on, ni voisin ainaki tosi hyvi auttaa tai sillee jotai nuorta." (Mies, 20)

Kukaan haastatelluista ei varsinaisesti kuvannut itseään yksinäiseksi, mutta haastattelun muiden kysymysten perusteella vaikuttaa siltä, että joitain nuoria yksinäisyys vaivaa. Esimerkiksi vapaa-ajan sisältöjä koskevilla vastauksissa nousi esiin yksin vietetty aika tai tekemisen vähyys. Yksinäisyyden tunteet ovat todennäköisesti niin arkaluontoisia, etteivät nuoret halunneet tai osanneet niistä haastattelutilanteissa puhua. Yksinäisyys tai pelko yksinäisyydestä

voivat lamauttaa nuorta sekä vaikuttaa esimerkiksi hänen koulu- tai opiskelumenestykseensä. Kaverisuhteiden puutteeseen, ulossulkemisen ja yksinäisyyden pelkoon liittyy myös vaara tulla kiusatuksi.

N: Kyl siäl oli niinko tosi paljo kiusaamista. Eikä opettajat puuttunu siihen oikeen mitenkään.

H: Kerroitteks te siitä sit opettajille lainkaan?

N: No eeeee, kun itekin kuuluin siihen porukkaan. Olen ollu koulukiusaaja ja koulukiusattu. (Nainen, 25)

Paria nuorta lukuun ottamatta kaikki haastateltavat kertoivat kuitenkin myös viihtyvänsä aika ajoin yksin kokematta yksinäisyyttä. Pääsääntöisesti siis nuoret, joilla on ystäviä, eivät koe yksinoloa tai yksin liikkumista ongelmalliseksi. Yksinollessa kuunnellaan musiikkia, piirretään tai maalataan, mennään kävelylle, katsotaan tv:tä tai pelataan. Yksin oleminen ja yksinäisyys ovat nuorille erilliset ilmiöt. Vain muutama nuori määritteli itsensä siinä määrin introvertiksi, etteivät he juurikaan kaipaa enempää sosiaalisia kontakteja elämäänsä.

"Sitten on nää kaikki sosiaaliset kommervenkit, että ensin pitää vaihtaa kuulumisia ja tommosia. (...) Tuntuu niin hankalalta sanoa, että mä en halua tulla, kun mulla on juttu kesken, koska se kuulostaa niin röyhkeältä." (Mies, 25)

6.3 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media ja netinkäyttö ovat luonnollisia osia jokaisen nuoren elämää ja yhteydenpitoa. Instagram, Snapchat ja WhatsApp ovat nuorten suosituimmat sosiaalisen median kanavat. YouTubesta seurataan yleensä joitain tiettyjä tubettajia. Nuorten digitaalinen elämä on jakautunut eri sisältöjen ja henkilöiden suhteen voimakkaasti. Toista kanavaa käytetään vaikkapa yhteydenpitoon sukulaisten kanssa, toisilla kanavilla kommunikoidaan ystävien kanssa.

"Mulla on FB käytössä. Mä en tosin käytä sitä kovinkaan paljon, se on muutenkin kun mun perheenjäsenistä osa on siellä, että näkee mitä muut sinne postailee ja silleen." (Tyttö, 16)

Yläkouluikäisten keskuudessa työskentelevien ammattilaisten mukaan osa nuorista uupuu sosiaalisen median viestivirran alla, eivätkä he osaa irrottautua laitteestaan. Ilmiötä esiintyy erityisesti yläkouluikäisten keskuudessa, ikävaiheessa jolloin joukkoon kuulumisen tarve on suurimmillaan. Älypuhelimien yöaikaisen käytön vuoksi heikosta koulumenestyksestä kärsinyt tyttö kertoo, että puhelimesta luopuminen merkitsee hänelle *"ystävien pettämistä"*. Pelko ryhmän ulkopuolelle joutumisesta painostaa olemaan tavoitettavissa vuorokauden ympäri. Nuoret ovat tietoisia myös sosiaalisen median ryhmissä esiintyvistä kiusaamisesta sekä muista kielteisistä ilmiöistä.

Toisaalta nuoret osaavat nähdä sosiaalisen median hyödyllisenä väylänä vaikkapa työllistymiseen. Sosiaalisen median ja älylaitteiden käyttö on nuorten keskuudessa miltei ammattitaidetta. Erityisesti kuvien varassa toimivien palvelujen päivitykset tehdään tyylillä ja harkiten. Otettu kuva saatetaan muokata, rajata ja signeerata siten, että siitä muodostuu nuoren käyntikortti. Sosiaalisen median hyödyt ymmärretään ja omista päivityksistä luodaan elävää ja ajantasaista meriittilistaa.

"Mä otan tälle niinku selfien, et porukka näkee, et mä oon ollu täällä. Tehään samalla niinku periaattees tätä paikkaa sillee niinku tunnetuks.. Se pitää rajata silleen, et mä oon ja näkyy toi logo tai toi... Ja pitää ottaa pystyyn, ku siitä leikkautuu kuitenkin ne reunat. (...) Mul o periaattees kaikis mu kuvis oma copyraittimerkki. Et kukaa muu ei periaattees voi niit käyttää tai jos ottais mun merkin pois, ni se näyttäis tosi tyhmält." (Mies, 20)

Nuoret osaavatkin hyödyntää somekanavia joustavasti ja luovasti. Joillain kanavilla tai tileillä esiinnyttään anonyymeina. Anonyymiys digiympäristöissä voi liittyä esimerkiksi harrastukseen (esim. musiikki, cosplay, piirtäminen). Anonymiteetti toisaalta suojaa itseä loukkauksilta, toisaalta mahdollistaa itsetunnon ja taitojen kasvun myönteisten kommenttien kautta.

"Mulla on kaks Instagram-tiliä, joista toinen on ihan henkilökohtainen minä, minne mä just laitan jotain omia selfieitä ja vastaavaa. Toinen Insta sisältää, se on ihan julkinen, missä on mun piirrustuksia enimmäkseen just. Ja sit mulla on kans just WhatsApp, jolla mä enimmäkseen juttelen mun kavereitten kanssa. Sitte mulla on FB Messenger, sillä mä juttelen enimmäkseen äidin kanssa. Sitten mulla on muutamia nettisivuja, joilla mä käyn, kuten

esimerkiks Deviantart, joka on ihan taidesivusto, missä on kans mun piirrustuksia ja vastaavaa.” (Tyttö, 16)

Ne asiat tai somekanavat, joista nuoret ovat kiinnostuneita, tunnetaan erinomaisesti. Tubettajia saatetaan jopa siteerata ja heidän eleitään ja puhettaan matkia. Vaikka tarjontaa on paljon, oman alan genre on hyvin hallussa.

WhatsApp on nuorilla laajalti käytössä ja sen viestintäominaisuuksia pidetään hyvinä. Vähävaraiset tai ne nuoret, jotka vastaavat itse puhelinlaskuistaan, kertovat hyödyntävänsä WhatsAppia ja kaupungin keskustan avointa ”Pori Wlan”-verkkoa yhteydenpitoon, mikäli oma puhelinsaldo on lopussa. Nämä nuoret kertovat suosivansa kuukausittain uusittavia prepaid-liittymiä, sillä he kokevat menettelyn turvallisiksi oman taloudenhallintansa näkökulmasta. Saldon loppumisen jälkeen he voivat edelleen vastaanottaa puheluita ja viestejä. WhatsApp-palvelun ja ilmaisen verkon avulla myös omat yhteydenotot onnistuvat. Tähän liittyen **nuoret harmittelivatkin sitä, ettei WhatsApp ole levinnyt viranomaiskäyttöön**. Nuori ei voi saldon päättymisen jälkeen itsenäisesti soittaa varatakseen tai peruakseen aikaa tai ilmoittautuakseen vaikkapa työvoimapalveluihin. Tästä voi ikävimmillään seurata muun muassa peruuttamattoman ajan sakkomaksu.

MIELENTERVEYS JA USKO TULEVAAN

7.1 Kokemuksia mielenterveyden horjumisesta

Nuorten hyvinvointia sekä mielenterveyden tasapainoa kartoitettiin useiden asiaan liittyvien kysymysten kautta. Läheiset suhteet, tukiverkosto, kouluviihdyvyys ja vapaa-ajan toiminnot tuottivat vastauksia myös mielenterveyden hyvinvointiin liittyen. Esimerkiksi kysymykseen *"Mitä teet, jos sinulla on paha mieli"* yleisin vastaus on, että *"menen huoneeseeni ja kuuntelen musiikkia"*. Harva nuori kertoo keskustelewansa asioista esimerkiksi vanhempiensa kanssa.

Jälleen vastausten tulokset noudattelevat yleistä ja tutkittua jakoa: valtaosalla nuorista mielenterveyden edellytykset ovat kunnossa. Kuitenkin heillä, jotka ovat kokeneet mielenterveydellisiä vaikeuksia, kokemukset ja koettelemukset ovat olleet yllättävänkin rankkoja. Vaikka mielenterveysteemaa on totuttu pitämään arkaluontoisena ja stigmatisoivana, kertoivat nuoret avoimesti omista jaksamiseen liittyvistä kokemuksistaan.

Se, että nuoret avautuvat mielenterveysongelmistaan voi tarkoittaa toisaalta sitä, että ilmiö on tavanomaistunut eivätkä nuoret koe tarvetta peitellä tai kieltää ongelmiaan vaikkapa ystäviensä tai vieraan haastattelijan seurassa. Pahimmista kriiseistä selviytyneet ja kuntoutumassa olevat nuoret ovat oppineet pohtimaan ja kertomaan mielenterveyspulmistaan. Heillä on vahva taito tunnistaa omia tunteitaan ja erityispiirteitään sekä merkkejä mielenterveyden heilahduksista. He ovat myös oppineet hallitsemaan tunteitaan tai estämään kriisin syvenemisen luomillaan rutiineilla.

H: Onko jotain siellä sisimmässä sellasta jotain mikä vaikka niinku estää sua tekemästä jotain?

N: No ehkä se et, en mä oo enää niinku ujo mut mä oon silleen ehkä hieman ahdistunu ihminen niinku, niin just se et välil mulle tulee semmonen et jotku uudet asiat on ihan ai kauhee. Vaik ei ne oikeesti ees oo. Mut mä vaan teen

ne nii mä selviin hengissä ja just se ja välillä on vaan vaikeeta aloittaa jotain asioita. (Nainen, 20)

"Ahdistus tuppaa olemaan varmaan se, minkä kanssa mulla on eniten hankaluuksia, että toi. Ahdistus on... mun tapa käsitellä sitä on se, että mä sulkeudun siitä ahdistavasta asiasta pois. Ja se ei, se ei paranna sitä." (Mies, 25)

Syvistä kriiseistä selviytyneiden nuorten kertomukset olivat erityisen pysäyttäviä. Nuorten kokemukset siitä, miten heidät on vastaanotettu psykiatrisen terveydenhuollon palveluissa, olivat yllättävän yhtenäisiä. Nuorten kokemusten mukaan heidän oireitaan tai kertomuksiaan on vähätelty, ne on laitettu murrosiän kehitysvaiheen piikkiin tai pahimmillaan heitä ei ole uskottu. Se, ettei nuoren sanaan luoteta, on ollut heidän mielestään erityisen nöyryyttävä ja latistava kokemus.

"Kiva, et joutuu turvautumaan valheisiin, et saa palvelua. Kaikki nuoret tietää, et sanoo 'Mä viiltelen', ni sillä saa lähetteen nupolle [nuorisopsykiatrian poliklinikka]." (Nuori, 21)

Nuorilla oli myös kokemuksia vääristä diagnooseista, huonosta hoidosta, turhauttavista asiakassuhteista sekä väärästä lääkityksestä.

"Mulla oli siis tosi pitkään väärä diagnoosi. Mua hoidettiin osastolla ja mulle määrättiin lääkkeitä niinku ... takii. Ne lääkkeet ei auttanu yhtään, pahensi vaan. Siin meni oikeesti tosi kauan, ennenku selvis, että mulla olikin ... ja sitä pitäis hoitaa ihan eri lailla. (...) Mut oikeesti ku mä mietin, että ne mun lääkkeet makso 300 € KELAn korvauksen jälkeen ja meen äiti makso ne. Ja ne oli ihan väärät lääkkeet!" (Nainen, 25)

"Mä sain mun virallisen diagnoosin viime vuonna vaik oon käyny 8 vuotta terapiassa." (Nuori, 21)

"Mä kävin terapias jotai neljä vuotta, mut ei mua sille huvittanu mitää kertoo, ku tiesin, et se kuuntelee rahasta." (Mies, 27)

Hyvinä tai kehittämisen arvoisina asioina mielenterveyspalveluissa nuoret pitivät muun muassa pitkiä hoitosuhteita, vertaistukea sekä monialaisia ja luovia hoitomuotoja. Nuoret kertoivat myönteiseen sävyyn terapeuteista tai omahoitajista, joilla oli ollut aikaa ja kiinnostusta olla nuoren kanssa. Useita vuosia kestävät terapiasuhteet koettiin tärkeiksi, sillä luottamuksen

rakentuminen kestää kauan. Sen sijaan hoitosuhteen päättymisen tai luotettavan terapeutin muutto pois paikkakunnalta oli nuorille kova koettelemus, vaikka he olivatkin tiedostaneet suhteen ammatillisen luonteen.

"Niin tai ylipäänsä jotain vakituista, jos tulee jotain niin kuin aspergeriin liittyvää hermoromahdusta tai jotain tommosta niin olis vaikka joku niin kuin...vähän niin kuin omahoitajatyypinen että ei tarvis aina mennä peruslääkärille ja selittää ensin mikä on aspergerin tauti tai yrittää selittää että on masennusta... että joku joka tietäis entuudestaan jotain perusasioita ja sitten vois kertoa mikä on uutta ja mikä on oikeesti huonosti." (Mies, 25)

Monelle nuorelle joutuminen laitoshoitoon oli ikävä kokemus, joskin joukossa oli myös nuoria, jotka olivat huojentuneita päästessään viimein intensiiviseen hoitoon. **Nuoret panostaisivat ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, varhaisiin hoitotoimiin ennen oireiden kriisiytymistä sekä erikoissairaanhoidon osaamisen ja inhimillisyyden kehittämiseen. Nuoret myös toivoivat mielenterveyspalvelujen valikoimaan uusia, rohkeita kokeiluita.** Esimerkkeinä mainittiin mm. eläinavusteinen toiminta sekä taiteen tekeminen.

"Mua on eniten auttanu se, et mä otin oman koiran. Kaikki sano mul, et älä ota, et sää jaksu sitä hoitaa, mut ku mä sain sillon töitä ja ekan oman palikan, ni mä vaan ostin..." (Nainen, 25)

Vertaistuki koettiin erittäin hyödylliseksi. **Mielenterveyspalveluissa asioineille nuorille toisten, samankaltaisten kokemusten omaavien nuorten tapaaminen oli tärkeää.** Vertaissuhteissa omista tunteista ja diagnooseista puhuminen oli nuorille helpompaa. Toisten nuorten kuntoutuminen auttoi ymmärtämään, että toipuminen on mahdollista. Omien voimavarojen kasvamisen myötä nuoret olivat myös valmiita itse auttamaan ja tukemaan muita. Parhaiksi vertaisryhmiksi nuoret mainitsivat omaehtoiset ja vapaaehtoiset ryhmät. Osastojen potilasryhmät he kokivat vaivaannuttaviksi. Sen sijaan **kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen hoitotyössä oli nuorten mielestä suositeltavaa.**

7.2 Tulevaisuuden unelmat ja pelot

Liki kaikki haastatellut nuoret ovat luottavaisia oman tulevaisuutensa suhteen. Valtaosalla nuorista unelmat ovat hyvin realistisia ja myös he itse uskovat niiden toteutuvan. Joillekin, erityisesti tytöille ja nuorille naisille Porista pois muuttaminen, joko väliaikaisesti tai kokonaan, on selkeä tulevaisuuden tavoite.

Useilla nuorilla unelmiin ja tulevaisuuden toiveisiin kuuluu aivan tavallinen elämä, johon sisältyvät perinteiset työ, perhe ja oma koti.

"Ehkä se et mulla on joku hieno omakotitalo joskus ja siin on kiva piha ja mä asustelen siellä mun miehen kanssa, jotain ihan tämmöstä perus mitä kaikilla on. Jotain tommosta. En mä oikeen halua mitään semmosta spesiaalia." (Nainen, 20)

Yleisin haave nuorten keskuudessa oli kuitenkin matkustelu.

"No ja sit, et tulevaisuudes pystyis matkustaa ja asuu ulkomail, ehkä tehd töitki ulkomail jotai... Semmost niinku kesätyön tyyppistä. Se on yks ainaki semmonen haave. Ja sit just et pääsis opiskelee jonnekki, mihi sit sil hetkel haluu paljo." (Tyttö, 17)

Nuoret myös ymmärtävät hyvin, mitä unelmien saavuttaminen edellyttää: että jaksaa käydä koulua ja opiskella, että saa työpaikan ja sitä kautta palkkatuloa.

H: No, miten te aiotte saavuttaa näit unelmii? Sulla (N1:lla) on nyt se vaihtoon lähtö tavallaan nyt yks, yks semmonen askel siihen?

N1: Joo, se on yks sellase siihe... Ja matkustaminenki, et mun täytyy saad töit, et mä saan rahaa.

N2: Joo rahaa, pitkälti se on niinku rahaa, ni sit mä voin totuttaa mun haaveitani.

N1: Mut on mul ny semmosiaki, mihi ei tarvit rahaa, mut ne ei oo ny iha viä ajakohtasii. Mut esim. ol onnelline.

N2: Siihe se auttaa sit vaa. Niinku, et pääst omist lukoist eroo, ni se on aika pitkälti se, mitä tarvii myös.

N1: Jep.

N2: Et pystyy taas alottaa elämää kunnol. (Tytöt, 17)

Nuorilta kysyttiin myös tulevaisuuden uhkista sekä haaveiden toteutumisen esteistä. Näistä vastauksista kaikuu nuorten vastuuntuntoisuus ja itselle asetetut korkeat vaatimukset. Esimerkiksi opiskelumenestys vaatii rankkaa työtä ja menestymistä uhkaa lähinnä oman motivaation puute. Matkustelu taas vaatii rahaa, jonka hankkimiseksi pitää työllistyä. Yksikään nuori ei maininnut ympäröivää yhteiskuntaa, heikkoa taloustilannetta tai rikkonaista tukiverkosta oman menestyksensä esteeksi. Nuoret kokevat, että menestyminen on ennen kaikkea itsestä, omista ominaisuuksista, valinnoista ja työstä, kiinni.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Tämän raportin perustana oleva haastatteluaineisto on laaja ja kattava ikkuna nykynuorten elämään Porissa. Tähän lukuun on koottu haastatteluilla kerätyn kokemustiedon perusteella johdettuja toimenpide-ehdotuksia nuorten elämän eri osa-alueilta. Toimenpide-ehdotukset kuvastavat kohderyhmän nykyisiä palvelutarpeita. Nämä palvelutarpeet on tässä tiivistetty kuuden teeman alle. Eniten selkeitä toiveita tai kehittämisehdotuksia tuli mielenterveyspalveluiden ja vapaa-ajan toimintojen aihealueilta. Nuoret vaikuttavat olevan eniten kiinnostuneita toisten nuorten seurasta, joten uusia tapoja vertaistoimintojen ja kokemustoiminnan ankkuroimiseksi erilaisten palveluiden pariin on tulevaisuudessa kehitettävä innovatiivisesti.

8.1 Vapaa-aika

Nuoret kaipaavat tiloja, joissa he saavat kokoontua vapaasti oman ikäistensä seurassa. Julkisia nuorten tiloja tulee suunnitella ikäryhmittäin siten, että lapsille, yläkoululaisille ja nuorille aikuisille on omat tapaamisen tilat. Tiloissa voidaan järjestää ohjattua toimintaa, mutta erityisesti nuoret kaipaavat mahdollisuuksia tuottaa itse vapaamuotoista ja omaehtoista toimintaa. Puhtaasti harrastamisen ilosta kokoontuvia ryhmiä on vähän tai nuorilla ei ole niistä tietoa.

- Annetaan nuorten suunnitella ja toteuttaa heille suunnattuja tiloja ja toimintoja. Mahdollistetaan nuorten yhteisöllisiä toimintoja nuorisotiloissa, kouluilla ja piha-alueilla myös keskusta-alueen ulkopuolelle.
- Kohdennetaan nuorisotilojen palveluita alueellisen tarpeen mukaan. Järjestetään profiloitua toimintaa eri kohderyhmille.
- Perustetaan yhteisöllisiä peli-, taide- ja studiotiloja. Rekrytoidaan vertaisohjaajia perehdyttämään uusia nuoria mm. laitteiden

käyttöön, erilaisiin taidetekniikoihin ja pelitaitoihin. Luodaan nuorille turvallinen paikka harjoitella taitoja vertaisohjauksessa.

- Kehitetään seuratoimintaa vastaamaan paremmin vapaamuotoisen liikunta-, kulttuuri- ja pelitoiminnan tarpeeseen. Kasvatetaan vapaamuotoisten ryhmien ohjaajaresurssia sekä luodaan ryhmiä, joihin myös vasta-aloittelijat ja fiilistelijät ovat tervetulleita.
- Tehostetaan ja yhtenäistetään vapaa-aikatoimijoiden tiedotusta.

8.2 Mielenterveyspalvelut

Nuorten toiveet mielenterveyspalveluista kiteytyvät kolmeen asiaan: ennaltaehkäisevä tuki, kohtaaminen asiakastilanteissa sekä kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen. Valtaosalla nuorista tukiverkostot ja mielen hyvinvointi ovat vahvat, mutta koko ikäluokan kattavat ennaltaehkäisevät mielen hyvinvoinnin tarkastukset poimisivat joukosta tehokkaasti ja ajoissa heidät, jotka hyötyisivät lisätuesta tai hoidosta. Asiakastilanteissa nuoret kaipaavat yksilöllistä kohtaamista ja kuulluksi tulemistä. Nuoren tarina on hänelle totta, joten tärkeintä olisi, että nuoren kertomaan uskotaan. Hoitopolun varrella kokemusasiantuntijuus toimisi ikään kuin tulkkina nuoren ja hoitajan välillä sekä loisi uskoa tulevaan.

- Selvitetään, mikä on mielenterveyden seurannan osuus ja resursointi kouluterveystarkastuksissa nykyisin. Varmistetaan, että mielen hyvinvointiin kiinnitetään riittävästi huomiota kouluterveystarkastuksissa ja että ammattilaisten osaavat tunnistaa tuen tarpeen merkit varhain.
- Tehostetaan palveluohjausta vapaaehtoisten, matalan kynnyksen toiminnan (erityisesti vertaistuki) sekä julkisen mielenterveystuen kesken. Lisätään toimijoiden välistä tietoisuutta ja mietitään palveluohjaus tyypillisten asiakastapausten tueksi.
- Järjestetään koulutuksia jaetusta asiantuntijuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta. Palkataan kokemusasiantuntijoita ammattilaisten työpareiksi nuorten vastaanotolle sekä psykiatriselle poliklinikalle. Samalla tarjotaan nuorille

mielenterveyskuntoutujille vaikuttavia työmahdollisuuksia sekä asiakkaille esimerkki toipumisen mahdollisuudesta.

- Kehitetään järjestöjen ja julkisen sektorin tarjoamia mielenterveyspalveluita esim. terapeutista toimintaa luonto- ja eläinavusteisesti tai taiteen tekemisen keinoin.

8.3 Ihmissuhteet ja asenneilmapiiri

Monet nuoret kaipaavat ympärilleen ihmisiä, joihin voi luottaa ja jotka jakavat samanlaiset arvot. Erityisesti nuoret kaipaavat toisten nuorten seuraa, mutta varmuus siitä, että lähellä on myös luotettava aikuinen turvaa heille mahdollisuuden purkaa tunteitaan tarvittaessa. Keskusteluyhteys, toisen huomioiva vuorovaikutus ja dialogisuus opettavat nuorille paitsi omien tunteidensa esilletuontia myös toisen huomioimista ja yhtenäisyyteen pyrkimistä. Nuoret kaipaavat myös kokemuksia hyväksytyksi tulemisesta. Vaikka nuoret lähtökohtaisesti välttelevät kontakteja mm. poliisin tai vartijoiden kanssa, voivat kohtaamiset olla myös suojaavia tai voimauttavia. Jokainen ansaitsee mahdollisuuden kertoa oman näkemyksensä ja kokemuksen kuulluksi tulemisesta.

- Taataan turvallisen aikuisen tuki lapsille ja nuorille. Laajennetaan Tukimummo ja -vaari – toimintaa.
- Käynnistetään mieskaveritoiminta Poriin.
- Vahvistetaan dialogisuutta yhteisö- ja viranomaistoiminnassa. Hyödynnetään katu- naapuruus- ja vertaissovittelun elementtejä. Huolehditaan mahdollinen jatko-ohjaus tai seuranta sovittelutapausten yhteydessä.

8.4 Viranomaiskäytännöt

Yleinen huomio nuorten haastatteluiden pohjalta on, että viranomaisasiointi koetaan vaikeaksi. Opastusta tuki- tai hoitopalveluihin hakeutumisesta, pankkiasioinnista, asunnon hankinnasta, työvoimapalveluista ynnä muusta ei ole tarjolla tai sen pariin ei löydetä. Nuoret joutuvat oppimaan itsenäistä asiainhoitoa kriittisessä elämänvaiheessa eikä palveluverkosto näyttäydy heille loo-

gisena. Pahimmillaan byrokratia ja tukiloukut johtavat nuorten elämäntilanteen heikkenemiseen, sillä asioiden selvittäminen ja lomakkeiden täyttäminen koetaan ahdistavaksi. Lähtökohtana tulisikin olla yksilön asioiden kokonaisvaltainen tarkastelu siten, ettei asiakkaan tarvitse välttämättä tietää, minkä hallinnonalan palvelun piirissä hän milläkin hetkellä on. Nuoret myös toivovat itselleen luontaisten asiointitapojen ja tuttujen viestintäkeinojen käyttömahdollisuutta viranomaisasioinnin yhteydessä.

- Kehitetään edelleen Ohjaamon ja me-talon palveluita nuorten kokonaisvaltaisen tuen hermokeskuksina sekä viestitään niistä aiempaa tehokkaammin.
- Otetaan ihminen keskiöön ja häivytetään eri hallinnonalojen väliset raja-aidat ja tietosiirtokäytännöt asiakaskohtaamisissa.
- Otetaan pikaviestipalvelut (kuten WhatsApp) laajemmin käyttöön myös virallisessa asiointiviestinnässä.

8.5 Koulu ja opinnot

Kouluarkeaan jotkut haastatellut nuoret kuvaavat stressaavaksi. Etenkin toisen asteen opiskelijat kipuilevat läksyjen, ryhmätöiden sekä itsenäisten projektien kanssa. Myös läsnäolopakko koetaan teennäisenä ja kuormittavana asiana. Tehtävänannot ja kokonaisuuksien hallinta tuntuvat epäselviltä ja opetushenkilöstön keskinäinen yhteistyö heikolta. Nuoret myös toivovat yksilöllisempiä opintomahdollisuuksia. Toisille sopii ryhmätyöt ja esiintyminen, toiset oppivat paremmin itsekseen lukemalla tai jotkut käytännön tekemisen kautta.

Osalle haastateltavista osallistuminen toisen asteen perusopetukseen on mahdollonta oman voinnin tai oppimisvaikeuksien vuoksi. Toisilla nuorilla saattaa myös olla haaveita työllistyä alalle, mihin ei koulutusta varsinaisesti olekaan. Tällaisissa tapauksissa vertaisopiskelu, mentorointi tai joustavat oppisopimuskäytännöt voisivat tarjota opiskelumahdollisuuksia. Erilaisten opintojen yhteenkeskittymä hyvine tietoliikenneyhteyksineen lisäisi myös mahdollisuutta kiinnostavan tutkinnon suorittamiseen etäopintoina omalla paikkakunnalla.

- Tiivistetään opetushenkilökunnan välistä yhteistyötä siten, että esimerkiksi isoja, työllistäviä projekteja ei ole opiskelijoiden lukujärjestyksessä päällekkäin
- Kehitetään joustavampia oppisopimuskäytäntöjä sekä laajennetaan VALO-valmennuksen tapaisia käytäntöjä uusille opintoaloille.
- Perustetaan opintoHUB, missä mahdollistetaan yksilölliset osatutkinnot, etäopiskelu, mentorointi sekä vertaisopetus ja -oppiminen
- Oppilaitosten henkilökunta; mm. opettaja ja kuraattori tukevat oppilaan kouluun paluuta pitkän poissaolojakson jälkeen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaan sosiaalisiin suhteisiin ja ryhmäytymiseen muiden opiskelijoiden kanssa sekä tarjotaan tukiopestusta aiheista, jotka ovat jääneet poissaolon vuoksi käsittelemättä.

8.6 Työ

Nuoret arvostavat merkityksellisiä työkokemuksia, mutta niitä on vaikea saada. Nuoret arvostavat myös työstä saatua palkkaa, mutta ovat valmiita myös vapaaehtoistyöhön itseä kiinnostavalla alalla. Pienten työmahdollisuuksien ja vapaaehtoistyön paikat tulisi kartoittaa ja niistä tulisi tiedottaa tehokkaammin. Etenkin vapaaehtoistyön sisältöjä tulisi myös miettiä ja muokata vastaamaan paremmin nuorten elämänrytmiä, osaamista ja kiinnostusta. Osa nuorista kokee myös epävarmuutta siitä, millainen ala heitä kiinnostaisi ja mitä työ konkreettisesti pitää sisällään. Tutustumiset ja työkokeilumahdollisuudet kiinnostavilla aloilla hyödyttäisivät opintovalinnoissa ja selkeyttäisivät käsitystä tulevasta työarjesta.

- Etsitään pieniä, nuorille sopivia työtehtäviä eri työpaikoista ja tiedotetaan työmahdollisuuksista laajasti. Hyödynnetään digisovelluksia nuorten rekrytoinnissa.
- Luodaan maakunnallinen vapaaehtoistyön alusta, missä tarve ja tekijät kohtaavat. Uudistetaan vapaaehtoistoiminnan sisältöjä

ja tapoja nuorten arkeen paremmin sopiviksi. Vapaaehtoistyötä tarjoavissa organisaatioissa otetaan lähtökohdaksi, että *jokaisella on oikeus vapaaehtoistyöhön*.

- Monipuolistetaan tapoja tutustua eri alojen työarkeen. Hyödynnetään sekä fyysisiä työpaikkavierailuja, ammattilaisten omia kertomuksia sekä tietotekniikan mahdollistamia eläytymisiä (mm. simulaattorit tai vr-lasit).

LOPUKSI

Tämä raportti on ensimmäinen me-talo Porin toteuttama kooste porilaisten nuorten tilanteesta, tarpeista ja toiveista juuri nyt. Raporttia, sen sisältämää kokemustietoa ja toimenpide-ehdotuksia toivotaan käytettävän hyödyksi laajasti. Raportin toimenpide-ehdotuksiin voivat tarttua niin julkisen, yksityisen kuin kolmannen sektorinkin toimijat, mieluiten hyvässä yhteistyössä keskenään. Useimmat toimenpide-ehdotukset edellyttävätkin yhteistyötä.

Porilaisille nuorille tehdyt haastattelut todentavat selkeästi valtakunnallisen nuorisotutkimuksen viestin siitä, että valtaosalla nuorista menee hyvin. Heille koulunkäynti ei ole vastenmielistä, heillä on suunnitelmia tulevaisuuden suhteen ja suhteet läheisiin ovat kunnossa. Haastatteluaineisto todistaa kuitenkin myös sen, että osalla nuorista suunta ja suunnitelmat ovat hämärässä tai niitä ei ole. Näiden nuorten osalta voi todeta, että yksikin suojaava tai turvaa tuova elämän osa-alue voi kirkastaa heidän tulevaisuuden näkymäänsä. Joillekin se voi olla harrastus tai oma vapaa-ajan virike (kuten lemmikit), joillekin parisuhde tai vakiintunut kaveriporukka, jonka seurassa kokee yhteenkuuluvuutta.

Haastattelut ilmentävät myös nuorten tarvetta tulla kuulluksi ja kertoa kokemuksistaan. Harva nuori suhtautui tuntemattomaan haastattelijaan vierastaen, vaan pikemminkin he intoutuivat haastattelun kuluessa kertomaan yllättävänkin avoimesti omista kokemuksistaan ja elämästään. Nuorilla oli myös hyvät syyt tai perustelut omien näkemystensä tueksi. Vastauksiin paneuduttiin perusteellisesti ja niitä tarvittaessa tarkennettiin.

Satunnaisotannalla tehdyissä haastatteluissa läsnä oli monesti kaksi tai useampi nuorta, joten yksinäisiä tai yksin liikkuvia nuoria ei juurikaan tavoitettu. Kaveri- ja ystäväseurueiden keskinäistä toimivuutta oli haastattelijan näkökulmasta mielekästä havainnoida. Suhteet kavereihin ovat lämpimät ja välittömät. Vaikka kaikista asioista ei kavereille välttämättä kerrotakaan, vä-

littyi tilaiteissa vahva yhteenkuuluvuuden ja hyväksynnän ilmapiiri. Nuoret arvostavat ja kaipaavat erityisesti toisia nuoria. Vertaisryhmät ja -toiminnot kiinnostavat heitä ja toisten nuorten seura voimaannuttaa. Esimerkiksi nuoret mielenterveyskuntoutujat haluavat omien voimavarojensa puitteissa olla toisten nuorten tukena, sillä kokevat itse saavansa vertaistoiminnasta vahvistusta itselleen.

Nuoriso uusiutuu jatkuvasti ja uudet ikäpolvet siirtyvät lapsuudesta nuoruuden piiriin. Ammattilaisten pitää koko ajan seurata nuorten keskuudessa esiintyviä ilmiöitä ja olla valmiina reagoimaan nuorten lähettämiin signaaleihin. Nuoret ovat itse parhaita asiantuntijoita oman ja ikätoveriensa elämän suhteen, ja siksi heitä on kuultava jatkuvasti. Ajantasainen kuvaus nuorten keskuudessa vallitsevista ilmiöistä, toiveista ja tarpeista on syytä toistaa tasaisin väliajoin.

Maakunta
tarvitsee
sidosryhmiään

Milja Karjalainen
Jari Suvila
Markku Kivinen
Tiina Savola
Riitta Hanka

MAAKUNTA TARVITSEE SIDOSRYHMIÄ

Satakunnassa maakuntauudistusta on toteutettu mm. valmisteluryhmissä, joiden tehtävänä on kehittää oman alansa palveluja ja niiden järjestämistä uudistuksen eri vaiheissa, luoda verkostoja ja sitouttaa eri tahoja maakuntauudistukseen. Yksi valmisteluryhmistä on Sidosryhmät – työryhmä, jonka tehtävänä on ollut mm. rakentaa oppilaitosten, Kelan, seurakuntien, yritysten ja järjestöjen sekä tulevan maakunnan välistä yhteistyötä. Valmistelu on tapahtunut yhteisessä työryhmässä ja sen koolle kutsumissa sidosryhmäkohtaisissa alatyöryhmissä. Viisi Sidosryhmät-työryhmän jäsentä keskusteli tähänastisesta työskentelystä ja sen hyödyistä tätä artikkelia varten. Keskustelu käytiin syksyn 2018 aikana.

Milja Karjalainen on Satakunnan yhteisökeskuksen toiminnanjohtajana ja Sidosryhmät – työryhmän puheenjohtaja.

Jari Suvila työskentelee Porin evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän Yhteisen seurakuntatyön päällikkönä.

Markku Kivinen on Satakunnan Yrittäjät ry:n toimitusjohtaja.

Tiina Savola toimii Hyvinvointi- ja terveys –osaamisalan johtajana Satakunnan ammattikorkeakoulussa.

Riitta Hanka työskentelee Kelan Läntisen vakuutuspiirin päällikkönä.

Käsittämättömän innovatiivista!

Milja: Maakuntavalmistelu on ollut pitkä, mutta mielestäni myös antoisa prosessi täällä Satakunnassa. Kun nyt katsoo taaksepäin yli kahden vuoden takaisia tapaamisia, keskustelunaiheita ja työskentelyä, huomaa, että paljon on saatu aikaiseksi. Miten te muut olette kokeneet työryhmätyöskentelyn?

Jari: On tärkeää ja etuoikeutettua saada olla mukana työskentelyssä, joka ulottuu suomalaisen yhteiskunnan kaikille tasoille. Satakunnassa on tosiaan panostettu paljon maakuntatyöskentelyyn. Se on korkeatasoista sekä osaavaa. Valmistelu on auttanut näkemään, miten valmistelun vaikutukset ulottuvat kaikille elämänalueille.

Markku: Totta! Näiden kahden valmisteluvuoden aikana asioita on käsitelty varsin monipuolisesti ja kattavasti. Ymmärrys siitä, miten isosta muutoksesta on kysymys, on kasvanut matkan varrella huomattavasti. Uskon, että nyt on valmiudet tehdä päätöksiä ja mahdollisuus edetä käytännön toimiin.

Riitta: Tämä kahden vuoden valmistelurupeama on ollut myös meille Kelassa tärkeä. Kun samanaikaisesti on tapahtunut muitakin muutoksia Kelan roolissa, kuten vaikkapa perustoimeentulotuen käsittelyn siirtyminen kunnista Kelaan, on yhteinen tekeminen laajalla rintamalla meille nyt erityisen tärkeää. Kelan valtakunnallinen rooli ohjaa luonnollisesti myös edustamaani Läntistä vakuutuspiiriä. On kuitenkin mukava osallistua maakunnalliseen valmisteluun ja viedä sieltä terveisiä Kelan suuntaan.

Tiina: Työskentelyä alueen toimijoiden kesken on ollut käsittämättömän innovatiivista. Korkeakoulut, toisen asteen oppilaitokset ja vapaa sivistystyö ovat käyneet vuoropuhelua yhtenä rintamana työelämän kanssa. Kaikilla on halu uudistua ja uudistaa toimintoja yhdessä sulkematta mitään toimijaa ulkopuolelle. Satakunta on ottanut aimo harppauksen tulevaisuuteen omalla asenteellaan: yhdessä saavutetaan enemmän. Tämän yhteistyön ponnahduslauta on ollut sidosryhmätyöskentely, jossa on jaettu erilaisia suunnitelmia yhteistyömalliksi. Jokainen keskustelu on ollut alatyöryhmän työtä inspiroiva.

Vuoropuhelu on hedelmällistä

Milja: Järjestöjen näkökulmasta tärkeintä on saada palveluohjaus toimimaan ja tätä kautta koko järjestötoiminnan mahdollisuudet hyödynnettyä maakunnan asukkaiden hyväksi. Myös rahoitus, asiantuntemuksen arvostus, palvelutuotannon mahdollisuudet ja eri toimijoiden ja toimintojen roolit ovat puhuttaneet. Entä te muut, mitkä ovat omien sidosryhmienne kannalta tärkeimpiä asioita valmistelussa?

Jari: Kirkko ja seurakunnat linkittyvät kaikilla rakennetasoilla hyvin monien valmistelussa käsiteltyjen asioiden kanssa. Kirkon työpanoksesta ja resursseista noin kolmannes menee jo nyt niiden ihmisten hyväksi, joiden auttaminen ja tukeminen on olennaisella ja merkittävällä tavalla työskentelyn aiheena. Kirkko haluaa yhteistyössä kaikkien toimijoiden kanssa antaa merkittävän panoksen ihmisten hyväksi. On ollut erittäin opettavaista kuulla ja keskustella muiden toimijoiden kanssa heidän osaavasta ja hienosta työstään.

Markku: Yrittäjille huoli pienten yritysten mahdollisuudesta osallistua palvelujen tuottamiseen tulevaisuudessa on ollut suuri. Asiakasseteli on meille tärkeä; se mahdollistaa myös yrityksille palvelujen tuottamisen. Lisäksi erilaisen uusien innovaatioiden ja palveluverkostojen avulla yritykset voivat luoda tehokkaampia toimintamalleja. Yhteistyö esimerkiksi oppilaitosten kanssa on meille tärkeää.

Tiina: Kyllä, hedelmällinen vuoropuhelu työelämän kanssa on voimistanut myös oppilaitoksissa halua yhtenäistää käytäntöjä, jotka tukevat sekä opiskelijan oppimista ja ohjausta että työelämän vaatimuksia paremmin. Tärkeä yhteinen päämäärämme on tuottaa osaavaa työvoimaa Satakuntaan ja vastata muutoksen haasteeseen ketterästi, tehokkaasti ja laadukkaasti.

Riitta: Kelassa muutos halutaan nähdä asiakkaan näkökulmasta, sillä Kelalla ja maakunnalla on yhteinen asiakas ja asiakkaan keskiöön nostaminen mm. asiakasohjauksen näkökulmasta on tärkeää. Myös yhteinen tahto kehittää sähköisiä asiointipalveluja yhdistää kaikkia toimijoita. Se on todella tärkeä asia Kelan näkökulmasta.

Muiden tekemä työ arvoonsa

Jari: Sidostyöryhmässä työskentely on ollut kiinnostavaa sekä hyvin organisoitua ja jäsennettyä. Osallistujat ovat nähneet paljon vaivaa esitelläkseen omia toimintojaan ja kehitelläkseen uusia toimintatapoja muuttuvassa toimintaympäristössä. Kuten Tiinakin jo totesi, työskentely on ollut hyvin innovatiivista. Millaisena sinä, Milja, olet kokenut ryhmän puheenjohtajuuden?

Milja: Sidosryhmät – työryhmän puheenjohtajuus on ollut antoisimpia työtehtäviäni koskaan! Työskentely on ollut sitoutunutta ja asiantuntevaa. Arvokkainta on kuitenkin ollut se innoittava ja monipuolinen keskustelu, joka on tuonut tutuksi eri toimijoita ja opettanut huomioimaan aiempaa laajempia kokonaisuuksia ja mekanismeja.

Markku: Sidosryhmät-työryhmässä työskentely on tosiaan avartanut sitä käsitystä, että eri toimijoilla on merkittävä osuus koko palvelutuotannossa. Mahdollisuuksia yhteistyöhön eri toimijoiden välillä on paljon.

Tiina: Sidosryhmätyö on avannut erilaisia näkökulmia ja toimijoiden merkityksellisyyttä osana muutosta. Olemme kaikki oppineet tuntemaan toisiamme ja muiden tekemää työtä palvelukentässä.

Riitta: Olen samaa mieltä Markun ja Tiinan kanssa. Työryhmätyöskentely on lisännyt meidän kaikkien tietoisuutta Satakunnasta ja monien toimijoiden tärkeästä roolista yhteiseen päämäärään pääsemisessä. Työskentely tukee myös muuta verkostoitumista, mistä on varmasti hyötyä jatkossakin.

Erilaiset yhdessä

Milja: Mitä uusia ajatuksia työskentely on antanut teille? Itselleni on kirkastunut, että järjestöjen tulisi olla rohkeampia ja tavoitteellisempia katsoessaan tulevaisuuteen.

Jari: Sidosryhmätyöskentelyssä on käynyt hyvin ilmi toimijoiden tavoitteellinen ja tulevaisuussuuntautunut työote. Kirkkohan on yleisesti ottaen monelta osin aika säilyttävä ja työotteiltaan melko perinteinen. On varsin virkistävää sovittaa erilaisia työkaluureita ryhmätyöskentelyssä yhteen. Työskentely on antanut uusia merkittäviä virikkeitä kirkon näkökulmasta.

Markku: Pienet sotealan yritykset miettivät palveluverkostojen hyödyntämismahdollisuuksia sekä oman toiminnan tuotteistamista ja palvelujen kehittämistä. Samalla mietitään myös, miten yhteistyötä voidaan lisätä muiden toimijoiden kanssa. Työryhmätyöskentely on kyllä edistänyt kaikkia näitä tavoitteitamme.

Riitta: Kelan visiona on luoda palvelujen edelläkävijänä hyvinvointia ja oman elämän hallintakykyä. Työskentely tukee tätä visiota, kun tulevaisuuden ratkaisuja pohditaan yhdessä.

Tiina: Niin kuin Jari toteaa, eri toimijoilla on ollut koko työskentelyn ajan selkeä tavoitteenasettelu. Me alueen koulutuksesta vastaavat organisaatiot kuuntelemme, tuotamme tietoa ja osaamista tavoitteellisesti yhdessä työelämän kanssa. Sidosryhmätyöskentely on antanut tähän tärkeää evästyä.

Muutoksen ja yhteistyön aika

Milja: Oli tuleva malli mikä vaan, uudistuksia tarvitaan, siitä olemme varmasti kaikki samaa mieltä. Mikäli julkisen sektorin kustannuskasvua halutaan hillitä ja lisätä maakunnan elinvoimaisuutta, täytyy eri sektoreiden välisen yhteistyön lisääntyä ja muuttua tavoitteellisemmaksi ja tiedolla johdetuksi.

Riitta: Kyllä, uudistukset ovat välttämättömiä. Niiden onnistumisen takeena on toimiva yhteistyö, moniammatillisuus ja uuden teknologian hyödyntäminen. Paljon on toki vielä edessä ja töitä täytyy tehdä kehittämisen ja kehittymisen eteen. Miljan mainitsema tiedolla johtaminen on yksi Kelankin kärkiajatuksista sotetyössä, ja haluamme panostaa erityisesti tämän tuomiin synergiaetuihin maakuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Jari: Jatkuva kehittäminen on tärkeää. On hienoa, että Satakunnassa kootaan kaikki yhteistyöhön. Satakunta tarvitsee kaikkien panosta pysyäkseen elinvoimaisena ja toimintakykyisenä. Rakentava yhteistyö edistää kaikkien toimintakykyä ja tuo merkittävää lisäarvoa. On vaativaa luotsata ja ohjata hyvin eri tavoin toimivien yhteistyötä. Tämä on kuitenkin sujunut hienosti ja lähentänyt toimijoita toisiinsa.

Markku: Tehokkuus ei tosiaanakaan aina tarkoita kustannusten viilausta juustohöylällä ja sillä tavalla resurssien ajamista loppuun. Se voi olla myös uusien toimintamallien ja tapojen yhdistämistä ja tekniikan hyväksikäyttöä. Tällöin saadaan aikaiseksi kustannussäästöjä ja palvelut toimimaan ilman jonotuksia ja odottamista.

Tiina: Muutoksen tuulet puhaltavat ja joukko upeita toimijoita vie asioita eteenpäin vahvasti ja harkiten. Tehokkuusratkaisujen keskellä muistamme, että päätösten tulee olla ihmislähtöisiä. Muutos on mahdollisuus.

Riitta: Saumattomalla yhteistyöllä ja keskustelulla saavutamme yhteisen sitoutumisen laajoissakin verkostoissa. Yhdessä onnistutaan.

Milja: Paitsi maakunnan ja kuntien kanssa, sidosryhmien kannattaa kehittää myös keskinäistä yhteistyötä jatkossakin.

Jari: Arvostus muiden tekemää työtä kohtaan on kyllä kasvanut valtavasti, kun on päässyt näkemään toiminnan laajuuden ja monipuolisuuden. Yhteinen työskentely on synnyttänyt luottamusta toimijoiden kyvykkyyteen. Yhteistyö luonnollisesti innostaa myös tukemaan kaikin keinoin muiden työskentelyä. Yhteinen työ on ollut ilo.

Markku: Nyt on muutoksen aika.

Tiina: Niin on!

